

rAntGroen

België - Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - oktober - november - december 2011 - jaargang 10 nr. 40

© René Heylen

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter en coörd. Beleidswerkgroep
Groenstraat 59, 2540 Hove
03/455 22 12 - 0477/33 23 30 - hugo.waeterschoot@scarlet.be

Jos Daniels, secretaris
Archimedeslaan 4, 2650 Edegem
03/458 02 02 - jos.daniels@base.be

Guido Callaerts, penningmeester, coörd. ledenadministratie en behaagactie
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03 - callaertsguido@base.be

Nancy Geldhof, coördinator natuureducatie
Hollebeekstraat 192, 2660 Hoboken
0485/84 38 26 - nancy.geldhof@telenet.be

Johan Baetens, coördinator Studie
Keizerhoevestraat 21/2, 2610 Wilrijk
0484/23 75 59 - baetens.johan@gmail.com

Rudi Leemans, conservator Groen Neerland
Kleine Doornstraat 51, 2610 Wilrijk
03/828 43 16 - rudolf.leemans@telenet.be

Veerle De Saedeleer (mede)contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
Elsenburglaan 2, 2650 Edegem
vee_saddler@yahoo.co.uk

Tuur Wuyts, (mede)contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
Mestdaghplein 15/4, 2610 Wilrijk
03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Bob Gabriels, webmaster
Berchemlei 178, 2140 Borgerhout
bob.gabriels@telenet.be

Lucy de Nave, bestuurslid
Jan Van Rijsijcklaan 277, 2020 Antwerpen
03/237 99 52 - lucy.denave@antwerpen.be

Ronny Deckers, bestuurslid
Orchideeënstraat 69, 2610 Wilrijk
0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be

Erlend Hansen, bestuurslid
Nakkersgoed 9, 2550 Kontich
03/457 46 99 - erlend.hansen@skynet.be

Redactie rAntGroen

rAntGroenverantwoordelijke:

Guido Van Boeckel
Berten Pilstraat 20, 2640 Mortsel
03/455 01 27 - redactie@zuidrand.be

Graag uw teksten zenden naar:

Verslagen: Tuur Wuyts
Mestdaghplein 15/4, 2610 Wilrijk
03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Zuidrand.waarnemingen.be: Gilbert Van Ael,
Antwerpsesteenweg 243, 2660 Hoboken
03/827 05 10 - gilbert.van.ael@telenet.be

Fort 7-nieuws:
Elsenburglaan 2, 2650 Edegem
contact.fort7@zuidrand.be

Verdeling: Guido Callaerts
contactgegevens: zie bestuursleden

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 januari 2012, ontvangen we graag ten laatste op 15 november.

Contactpersonen voor geleide wandelingen in Fort 7

Natuurwandelingen:

Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Monumentwandelingen:

Philippe Vanhove - 03/825 02 43 - philippe.vanhove@scarlet.be

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (BE17 2300 0442 3321 BIC:GEBABEBB) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuurblad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de algemene prijs is 15 euro. Studenten betalen 13 euro. Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibusjes.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10% van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%.

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE02 9799 7675 4740 BIC: ARBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.
Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening BE56 2930 2120 7588 BIC: GEBABEBB van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen".

Omslagfoto: Geweizwammetje en moskapsels © René Heylen

Jaar van het Bos: spijtig genoeg voorlopig maar een struikje op Vlaams niveau !

Misschien een eigenaardige titel voor een intro van dit rAntGroennummer, maar wel terecht en actueel meen ik. Immers, hoeveel onder ons wisten dat het dit jaar “**het internationaal jaar van het bos**” is? In tegenstelling tot het thema “biodiversiteit” vorig jaar, had de politiek in Vlaanderen geen aandacht voor het onderwerp. Het bos of ten minste wat er nog van overschiet in Vlaanderen, verdient echter beter. Het wordt tijd dat hierover een “stevige boom” wordt opgezet. Een EU-rapport toont immers aan dat het met het bossenbestand in Vlaanderen armtierig gesteld is, teveel éénsoortig en niet altijd gepast onderhouden.

Een 5-tal jaren geleden waren er de grootse plannen voor de aanleg van een “stadsrandbos” ten zuiden van Antwerpen (en Gent); herinner je je deze discussie nog? Opnieuw... niets van gezien. Toch is de vraag naar bos als wandel- of natuurgebied erg groot, getuige de grote bezoekersaantallen in bosgebieden in het weekend. Waarom dan toch zo weinig aandacht in Vlaanderen hiervoor (in tegenstelling tot Wallonië)? Precies, het schoentje wringt opnieuw op dezelfde plaats. Verdere bosontwikkeling in Vlaanderen kan bijna enkel in landbouwgebieden en Boerenbond en ABS zien het verdwijnen van ieder “morzel landbouwgrond” (hoe onproductief ook en zelfs deze gelegen aan de rand van de stad) als onbespreekbaar. De Europese Commissie ziet dit wel anders.... **Vergroening van de landbouw** noemt men het in het ontwerp landbouwplan voor Europa. Er worden volgens het cijferwerk van de EU-Commissie teveel onproductieve landbouwgewassen of gebieden in stand gehouden met dure subsidies (denk maar aan maisakkers op voedselrijke gronden). Bovendien is er behoorlijk wat overproductie op Europees vlak. Vandaar afslanken door subsidies te herlokalisieren naar boeren die hun terreinen ter beschikking willen stellen van bos, recreatie, natuur... . Ben echt benieuwd naar de reactie van onze Vlaamse overheid hieromtrent. Deze wordt immers (over)gedomineerd door landbouwbelangen, ondanks het feit dat deze sector minder dan 2 % van onze economie uitmaakt. De oplossing zal zoals zo dikwijls van Europa moeten komen denk ik. Als natuurorganisatie mogen we ons eerlijk gezegd nog gelukkig prijzen dat Europa met zijn technocratische planning er is, anders had er van vogelrichtlijngebieden, habitatgebieden en in de toekomst misschien bosgebieden, niet veel meer overgeschoten...want voor de landbouw en onze politiciers is een maisakker oh zo veel belangrijker.

Als afdeling willen we dan ook niet bij de pakken blijven zitten. Op **16 oktober** kan je terecht op twee aansluitende “bossenwandelingen” in onze afdeling (Hove, Uilenbos en Wilrijk, Groen Neerland). Doel is het belang van het bos aan te tonen. In Hove tref je een **matuur gevarieerd bos** aan terwijl langs de Struisbeek in Wilrijk een **nieuw bos tot ontwikkeling** komt. Aanvullende wandelingen dus, zeker komen! Meer toelichting vind je hierover in de kalender.

Maar ook op beheer-/beleidsvlak zouden we lokaal graag onze stem laten horen voor meer aandacht voor bos. Het Uilenbos van Hove is in 2012 aan een nieuw beheerplan toe een uitdaging waar wij als natuurliefhebbers zeker mee aan willen bouwen om hieraan een “biodiverse insteek” te geven. Te Edegem staat er een uitdaging te wachten m.b.t. de herbestemming van Hof Ter Linden. Het kasteelbos, of spijtig genoeg wat er nog van overschiet, kreeg een zware knauw een 2-tal jaren geleden met een hoogst onprofessionele rooiing en een grondige verstoring van de hydrografie van dit gebied. De afdeling zou daarom alles op alles willen zetten om een tweetal kwetsbare vochtige gebieden in dit domein te beschermen wanneer de toegankelijkheid van het gebied ter sprake komt. Ook interesse om je in te zetten voor één van deze twee dossiers? Neem dan gerust contact op respectievelijk met Hugo.Waeterschoot@scarlet.be (voor Hove) of Johan.Claessens@gmail.com voor het Hof ter Linden. Laat ons hier maar eens een stevige boom voor opzetten !

Met natuurvriendelijke groet,
Hugo

Agenda

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

= kostendelend vervoer (5 eurocent/km)
wordt op de afspraakplaats georganiseerd

= kindvriendelijke tocht

= inschrijven/aanmelden noodzakelijk

1 = slentertocht
2 = kleine makkelijke afstand
3 = stevige maar niet moeilijke wandeling
4 = stevige en moeilijke wandeling

1 = algemene tocht
2 = natuurthematocht
3 = specialisatie voor iedereen
4 = determinatietocht

Zondag 2 oktober - 13.30 u Paddenstoelenwandeling Vrieselhof

Het domein Vrieselhof ligt in Oelegem (Ranst). De oorsprong van het kasteelpark, dat zo'n 80 hectare groot is, gaat terug tot de 14de eeuw, toen het vermeld werd als "Hof van Vriesele". Het is een typisch kasteeldomein met dreven en een wegenstelsel voor bosexploitatie. Het domein kwam in 1974 in het bezit van de provincie Antwerpen, die het uitbouwde tot provinciaal domein. Sinds 2005 is het domein een beschermd landschap. In dit uitstekend paddenstoelengebied gaan we op zoek naar enkele interessante soorten. Zijn ze giftig, een beetje geschiedenis er rond, enkele weetjes. We wandelen rustig en genieten van de herfstseer.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 13.30 u. Je kunt rechtstreeks naar het gebied gaan, dan verwachten we je om 14.00 u op de parking van het Vrieselhof. Gelieve in dit geval de leiding te verwittigen. Einde ter plaatse omstreeks 17.00 u. Zij die willen kunnen nadien doorzakken in café-restaurant de Remise.

Mee te brengen: stevig schoeisel, paddenstoelengids, loepje, fototoestel.

Leiding en gids: Lucy de Nave 03/237 99 52
(0485/71 73 48 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zaterdag 15 oktober - 19.30 u

Nacht van de duisternis

Avondwandeling in de Edegemse Bergen

Op 15 oktober organiseert Edegem i.s.m. Zuidrand een avondwandeling in de Edegemse Bergen. De Edegemse Bergen zijn ontstaan door zandstockage bij de aanleg van de E19 (jaren zeventig). Het is interessant om te zien hoe de natuur zich vanuit het niets in de loop van bijna 40 jaar ontwikkeld heeft.

In de nabije toekomst zal het gebied ontwikkeld worden als wandel- en recreatiegebied.

De wandeling duurt een klein uur. Er worden drie stops ingelast met o.a. uitleg over de historie van de zandbergen, uitleg over de amfibieën en de jaarlijkse paddenoverzetactie en tenslotte nog iets over de dirty E19 extreme bikers.

Afspraak: Ecopark Edegem – Kattenbroek 6 (zijstraat Prins Boudewijnlaan). Start wandelingen: 19.30 u en 20.00 u.

Deze wandeltocht is gratis maar inschrijven is wel de boodschap! Indien je graag wil deelnemen aan de nachtelijke wandeltocht doorheen de zandbergen, geef dan je naam door, met hoeveel personen je gaat komen en met welke groep je wil vertrekken (19.30 u of 20.00 u) via duurzaamheid@kontich.be of duurzaamheid@edegem.be

Mee te brengen: laarzen of waterdichte wandelschoenen.

Leiding: Sophie Loots, duurzaamheidsambtenaar Edegem
03/289 21 31

2011 is het jaar van het bos. Vandaag, bij het afsluiten van de week van het bos, laten we dus graag alle aspecten van het bos tot zijn recht komen en bieden we je 2 wandelingen aan en een educatief moment rond het thema "hout". Een eerste in Hove waar we een matuur bos bezoeken en een tweede in Wilrijk waar we een ontwikkelend bos in de kijker stellen. Beide wandelingen kunnen gecombineerd worden. Voor beide wandelingen volstaat stevig wandelschoeisel. Bij hevige regenval de dagen ervoor zijn laarzen echter aanbevolen.

Uilenbos in Hove 10.00 u - 12.30 u

Leiding en gidsen: Gerda De Gheselle en Hugo Waeterschoot (0477/33 23 30 of hugo.waeterschoot@scarlet.be)

In Hove, langsheen de grens met Boechout, bevindt er zich nog een groot, vrij ongestoord boscomplex, het Uilenbos, dat onderdeel uitmaakt van het kasteeldomein van Moretus. Dit bos is zonder begeleiding niet toegankelijk voor het publiek, een unieke kans dus vandaag om het van naderbij te bekijken. En bos (!) mag je dit wel noemen, getuige de majestueuze eiken, moeraseiken en beuken met de hieraan verbonden flora en fauna. Vandaag hebben we vooral aandacht voor het belang van het bos, zijn cyclus en zijn fauna en flora.

Afspraak: we komen samen aan het waterzuiveringsstation van Hove op de Lintsesteenweg. Breng zeker ook je verrekijker mee! Tot dan, Gerda en Hugo

Zondag 16 oktober - 10.00 u & 14.00 u Wandelingen in het kader van de week van het Bos

Kleine Struisbeek 14.00 u - 16.30 u

Leiding en gidsen: Rudi Leemans (03/828 43 16 of rudolf.leemans@telenet.be) en Fons en Yvonne Waeterschoot-Billion (03/322 12 75)

Een bos aan de Kleine Struisbeek? Het is niet waar je spontaan aan denkt. Toch is het gebied ooit zeer bosrijk geweest (zie de Ferrariskaart 1778). Relicten van dat bos zijn er nu nog in het domein Mariënborgh, op de linkeroever van de Struisbeek. Op de rechteroever moest het bos wijken voor weiland. Rond 1975 zorgde een verkaveling voor typisch Vlaamse lintbebouwing. Het resterende weiland werd met populieren beplant. Ooit dacht Wilrijk er een park te realiseren maar na de fusie met Antwerpen was er geen geld en/of belangstelling meer voor dit project. In december 2006 werden de populieren gekapt: ze waren 'kaprijp', een gevaar voor de veiligheid van de wandelaar en de Stad wilde een natuurlijk bos Deze wandeling wordt gevolgd door een bezoek aan het educatiestandje van Fons en Yvonne waar alle aspecten van hout deskundig worden toegelicht. Een educatief moment om van te snoepen.

Afspraak: samenkomst in de Kleine Doornstraat ter hoogte van de knotwilgenrij (naast huisnummer 88).

Tot dan!

Rudi, Fons en Yvonne

Zondag 23 oktober - 9.30 u Het zuidelijk deel van het Zoniënwoud op zijn "herfst" mooist

Het Zoniënwoud is één van de laatste restanten van het oude kolenwoud en wordt gekenmerkt door zijn prachtige beukendreven. Tegen het einde van oktober laten deze zich absoluut van hun beste kant zien. Daarom kozen we vandaag voor een landschapswandeling in dit prachtige gebied.

Aangezien de beste tijd voor de flora reeds gepasseerd is zal de aandacht vooral liggen op de geologie en de daaraan verbonden landschapselementen. Natuurlijk zullen er wel enkele mooie paddenstoelensorten waar te nemen zijn!

Om de grote toeloop in het Zoniënwoud te vermijden voorzien we deze wandeling in de voormiddag maar vertrekken we niet te vroeg. We sluiten de wandeling af ter plaatse en zij die willen kunnen bij goed weer (?) hun picknick hier eventueel verorberen. Stevig wandelschoeisel volstaat.

Afspraak: De Bist te Wilrijk om 9.30 u .

Leiding en gids: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12

Agenda

Zondag 30 oktober – 13.45 u Museum Plantin Moretus

Het museum Plantin Moretus is wereldbekend en men komt van heinde en ver om het te bezoeken. Meestal reizen we zelf honderden kilometers om musea in het buitenland te bezoeken terwijl we die van onze eigen stad amper binnenlopen of kennen. Sinds 2005 is het museum Plantin Moretus werelderfgoed geworden: het is als enige drukkerij-uitgeverij ter wereld bewaard uit de 16de, 17de en 18de eeuw, compleet met bedrijfs- en familiearchief, productiestock, technische uitrusting, meubilair, enz. Het samenvallen van productiestock en archief is uniek. De drukpersen zijn de oudste ter wereld (van ongeveer 1600). Plantijn was een verwoed plantenliefhebber, dat is in het museum overal voelbaar. We vinden in zijn verzameling dan ook heel wat botanische drukken uit de 16de eeuw o.a. Dodoens, Clusius en Lobelius. Een stadsgids zal ons een heleboel vertellen over dit uitermate interessant patrimonium.

Afspraak: we komen samen om 13.45 u aan de ingang van het museum Plantin Moretus, Vrijdagmarkt 22-23 te Antwerpen. Het einde is voorzien omstreeks 16.00 u ter plaatse.

Kosten: bezitters van een A-kaart mogen gratis binnen, anderen betalen 6 euro inkom. Voor de gids betalen we ongeveer 5 euro per persoon (dit bedrag wordt minder naargelang het aantal deelnemers stijgt)

RESERVEREN BIJ DE LEIDING VOOR 15 OKTOBER IS NOODZAKELIJK (VOOR HET AANTAL GIDSEN).

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52
(0485/71 73 48 – dit nummer is enkel op de dag zelf bereikbaar) - lucy.denave@antwerpen.be

Gids: stadsgids

Zondag 6 november – 14.00 u Stemmige herfstwandeling op het begraafpark Schoonselhof

Het Schoonselhof was niet altijd een begraafplaats. In de 14de eeuw was dit domein in handen van Jan van Wilrijke van Sconsele. Sconsele was waarschijnlijk de naam van een grote hoeve. In

de 16de eeuw werd de hoeve uitgebouwd tot 'huis van plaisantie', een buitenverblijf van rijke Antwerpse kooplied. In de 19de eeuw kregen het kasteel en de tuin zijn huidige vorm. De laatste kasteelheer, Jules Moretus, sterft ongehuwd en kinderloos in 1871. De stad Antwerpen koopt het landgoed op en vormt het om tot een begraafplaats.

Op deze wandeling hebben we speciale aandacht voor het gebruik van natuurelementen in de grafsymboliek en voor het afsterven en overleven in de natuur. Waarom gaan sommige dieren in een winterslaap of trekken ze weg? Hoe bereidt een plant zijn plaatsje voor volgend jaar voor? Waarom staan er een klimop of een eikenkrans afgebeeld op een grafzerk? Waarom staan er zoveel cipressen en taxussen op begraafplaatsen?

We ontdekken het samen op deze stemmige herfstwandeling.

Afspraak: we komen samen om 14.00 u aan de hoofdingang van het Schoonselhof (kruispunt Sint Bernardsesteenweg en Krijgsbaan), einde voorzien om 16.30 u .

Mee te brengen: laarzen bij nat weer

Leiding en gids: Nancy Geldhof 0485/84 38 26
en Lieve Van Gerwen 0485/84 74 29

Zondag 6 november - 12.30 u Ontdekkingsstocht doorheen Neerland

PASAR organiseert een begeleide ontdekkingswandeling doorheen Neerland, voor groot en klein, onder het thema "plant een boom". Wij hebben er onze volle medewerking aan verleend en NP Zuidrand zal gidsen voor het gedeelte 'Groen Neerland' en zal er tevens zijn stand hebben opgesteld. Tijdens en na de wandeling is er kinderanimatie voorzien.

Omstreeks 15.30 u wordt er een "slangenhuid-esdoorn" geplant in het Neerlandpark. Na het ceremonieel zijn er voor de kleintjes pannenkoeken en chocomelk.

Afspraak: om 12.30 u aan het Wanninckhovelpark Neerland (park langs Planetariumlaan, recht tegenover Kernenergiestraat). Inschrijving ter plaatse bij PASAR, en vertrek wandeling om 13.00 u.

Deelnameprijs: € 3 en achteraf een geschenkje (waarde € 4), kinderen onder de 12 gratis.

Leiding: PASAR

Coördinatie NP: Erlend Hansen 03/457 46 99
0472/78 20 58

Zondag 13 november - 9.00 u Vogeltocht naar Linkeroever en Zeeuws Vlaanderen

Gekneld tussen de havenactiviteiten op de linker Scheldeoever liggen heel wat natuurpareltjes: een netwerk dat ondanks (maar ook dankzij) de ligging in Europees vogel- en habitatrichtlijngebied nog voortdurend evolueert. Naar jaarlijkse traditie gaan we er op deze herfstdag op zoek naar vogels en andere boeiende waarnemingen. We nemen zeker een kijkje bij het nieuw aangelegde Rietmoeras te Kallo en enkele reeds eerder ontstane permanente of tijdelijke natuurcompensatiegebieden, bv. het Groot Rietveld, de Verrebroekse plassen of Drijdijck; daarbij maken we tijd voor enkele korte wandelingen. Voor 's middags wordt een warme picknickplaats voorzien. Waarschijnlijk sluiten we af op de dijk nabij Doel of Saefthinge, om daar nog even van

de slaaptrek te kunnen genieten. Ook al is het nog maar half november, toch mogen we al heel wat wintervogelsoorten in de kijker verwachten. De vandaag bezochte natuurgebieden hebben vaak ook minder algemene soorten te gast; rond dit tijdstip in 2010 werden hier ondermeer Kuifduiker, Koereiger, Dwerggans, Krooneend, Ruigpootbuizerd en Grote barmsijs waargenomen. Zorg dat je er bij bent, samen zien we meer; sfeervolle natuurbeelden zijn alvast gegarandeerd als het weer een beetje mee zit !
Afspraak: vertrek met eigen wagens om 9.00 u op de Bist in Wilrijk; einde voorzien rond 17.45 u ter plaatse.

Mee te brengen: picknick, stevige wandelschoenen of laarzen, aan het weer aangepaste kledij, verrekijker en vogelgids, telescoop indien beschikbaar.

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11

arthurwuyts@telenet.be

Gids: Rudy Van Cleuvenbergen 03/464 05 57

rudy.vancluvenbergen@skynet.be

foto: Grote barmsijs
bron: Wikipedia

Agenda

Zondag 20 november - 8.00 u Ganzentocht: Land van Strijen en de Korendijkse Slikken

Het Oude Land van Strijen is de oudste polder van de Hoekse Waard. In de winter pleisteren hier honderden tot duizenden ganzen, vooral Grauwe -, Kol- en Brandganzen. Maar elk jaar verblijven er ook een aantal van de zeer zeldzame en mooie Dwergganzen; soms wel tot 40 in aantal. Het is geen sinecure om deze midden de grote groepen "kollen" te vinden. Toch willen we het er dit jaar weer eens op wagen. Succes nooit gegarandeerd! Na een korte wandeling naar een prachtige kijkhut, rijden we naar een gezellig cafeetje waar we ons lunchpakket kunnen aanspreken. Nadien gaan we richting Korendijkse Slikken voor nog meer ganzenwaarnemingen. De laatste halte van deze dag houden we nog even in beraad; deze is afhankelijk van de voorbereiding en van het gevorderde uur op dat moment. Hou je klaar voor een dag vol boeiende waarnemingen!

Brandganzen
© Rudy Vansevenant

Afspraak: om 8.00 u aan de Bist te Wilrijk. We zijn hier terug omstreeks 18.30 u .

Mee te brengen: picknick, drank, stevig schoeisel of laarzen, vogelgids, telescoop, verrekijker

Leiding: Walter Van Spaendonk 03/480 54 24 - 0479/98 57 77

Gids: Rudy Vansevenant 015/32 08 05 - 0475/49 03 68

Zaterdag 26 november Behaag-Natuurlijk 2011! Biodiversiteit in je eigen tuin, plant een streekeigen haag!

Uitgebreide informatie omtrent deze actie kan je vinden op pagina 16.

Zaterdag 3 december - 8.00 u Werkweek

Onze afdeling is twee belangrijke natuurreservaten rijk die heel wat onderhoud vergen om de natuur te bewaren of beter nog, verder te laten ontwikkelen. Zoals je kon vermoeden zijn daarvoor vele, vele handen nodig ! Op beide reservaten zijn er beheerploegen die een groot gedeelte van het jaar de handen uit de mouwen steken. Vandaag rekenen we echter op jullie... ! Het is te zeggen, vandaag kunnen jullie in de praktijk kennis maken met wat natuurbeheer op het Fort inhoudt. Met de maaibalk wordt de resterende begroeiing op selectieve plaatsen verwijderd en het strooisel wordt bijeen geharkt en afgevoerd, kleine boomopslag wordt afgevoerd. Tot slot zijn er ook nog enkele onderhoudswerkjes op het Fort zoals het herstellen van de omheining of de poort. Vele mogelijkheden dus, ieder naar zijn kunnen. Graag zien we jullie dus met velen afkomen vandaag

(vanaf 12 jaar tot...) om ofwel 's morgens (10.00 u-12.00 u) ofwel 's namiddags (14.00 u-16.00 u) een handje toe te steken op het Fort (de twee mag ook natuurlijk)... en misschien krijgt de microbe je wel te pakken, wie weet.

Na het werk is er een kleine verpozing met versnapering voorzien om bij te praten en weer op krachten te komen.

Afspraak: we spreken telkens af een kwartiertje voor het beginuur aan lokaal de Ijsvogel in de Legerstraat te Wilrijk (naast het crematorium) waar je uitrusting en instructies krijgt.

Tenzij het echt zou gieten zijn de weersomstandigheden niet echt belangrijk. Je krijgt het immers snel warm... bij het werken. De natuur heeft je echt nodig !!

Leiding: beheerploeg Fort 7,
Tuur Wuyts 03/449 99 11

Hugo Waeterschoot hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zaterdag 10 december 10 jaar Natuurpunt, landelijk feest te Gent

Op 10 december is het FEEST want NATUURPUNT bestaat dan precies 10 jaar.

Wie had 10 jaar geleden gedacht dat:

- de naam natuurpunt zulk een furore zou maken?
- natuur.blad zulk een handelsmerk van de vereniging zou worden?
- de fusie van de afdelingen van Natuurreservaten en Wielewaal zo vlot zou verlopen?
- het aantal leden zou verdubbelen?
- het aantal activiteiten voor de leden in onze afdeling zou verdrievoudigen?
- Natuurpunt behoorlijk kan wegen op de politiek?
- Natuurpunt bijna 20 000 ha natuurgebied zou beheren nu ?

Reden genoeg dus voor een LANDELIJK FEEST dat doorgaat te Gent waarop we jullie allen willen uitnodigen.

In de namiddag van 15.00 u tot 17.00 u is er een interactief programma voorzien voor de actieve vrijwilligers waarbij ook de nieuwe directeur van Natuurpunt wordt voorgesteld. Je kan participeren in een bespreking omtrent de toekomst van Natuur-

punt. Ben je hier minder in geïnteresseerd dan biedt de afdeling jullie een korte wandeling aan in de Bourgoye Meersen vlakbij het centrum van Gent. Om 17.00 u begint dan het feestprogramma (zie pagina 14).

Afspraak: we leggen voor dit event speciaal een bus in (vertrek 13.45 u op de Bist te Wilrijk, terug tegen 22.30 u) en hebben de inschrijvingsprijs hiervoor bewust laag houden (€ 10).

Natuurlijk kunnen we jullie ook verwachten, niet ?

Inschrijven kan door een mailtje of telefoontje aan Guido Callaerts (03/828 11 03 - Callaertsguido@telenet.be) en de storting van € 10/persoon op rekening van de afdeling (zie pagina 2) met de vermelding van de naam van de deelnemers.

Je kan natuurlijk ook langer blijven maar in dit geval moet je je terugkeer zelf regelen.

Tot in Gent.

Zaterdag 17 december – 20.00 u Winteravond – Johans kijk op Suriname

ons heidebiotoop en de al even uitgestrekte “swamps” of moerasgebieden.

Ook maak je kennis met Frits Van Troon, de (!) 74-jarige veldbotanicus van Suriname met zijn ethnobotanisch kenniscentrum op Tonka-eiland. Daar draagt hij zijn kennis over traditionele geneeswijzen over aan de jongeren van het transmigratiedorp Brownsweg (en de stad Paramaribo).

Door de bouw van de Afobaka-stuwdam begin jaren '60 ligt zijn geboortedorp nu, samen met de dorpen van de andere inwoners van Brownsweg op de bodem van het Brokopondo-stuwmeer. Met dit project hoopt Frits wat van zijn afbrokkelende cultuur voor de toekomst te bewaren.

Wat allemaal de revue zal passeren, ligt nog niet vast, maar Suriname kent in ieder geval voldoende variatie om een avondje te vullen: dolfijnen, ibissen, flamingo's, rotshaantjes, fregatvogels, zeeschildpadden, gordeldieren, pijlgifkickers, kaaimannen, vogelspinnen, apen, luiaarden, leguanen en honderden prachtige bloemen, immense bomen en lianen. Het zal een moeilijke selectie worden !

Afspraak: om 20.00 u. in de zaal Legrelle van het kasteel Steytelinck - St. Bavostraat, Wilrijk (vlak naast de kerk)

Leiding: Hugo Waeterschoot: 0477/33 23 30

Voordrachtgever: Johan Baetens 0484/23 75 59

*Ook in hoofdstad Paramaribo weet de natuur je soms te verrassen
foto: Johan Baetens*

Op deze avond reizen we naar Suriname, samengesteld uit een jaar met rijke ervaringen.

Je maakt kennis met Suriname dat, in tegenstelling tot vele andere Zuid-Amerikaanse landen, nog voor 80 tot 90 % bestaat uit bos. Daarnaast zijn er ook nog de onaangeroerde kuststrook, zonder wolkenkrabbers en nog vrij blootgesteld aan de natuurlijke processen van afzetting en erosie, de mangrovebossen die het achtergelegen land beschermen tegen overstromingen, de uitgestrekte droge savannestroken die vaag doen herinneren aan

Agenda

Woensdag 21 december - 19.00 u Winterzonnewende op Fort 7

Winterzonnestilstand, winterpunt, wintersolstitium of winterzonnewende, het tijdstip waarop de zon zijn meest zuidelijk gelegen punt aan de hemel bereikt. We zijn tevreden dat de dagen weer lengen, elke dag een beetje meer. Op naar de nieuwe lente en het licht!

Winterzonnewende enkele jaren geleden
foto: Veerle De Saedeleer

Traditioneel maken we eerst een gezellige wandeling door het natuureservaat. Bij terugkeer zijn er jenever en hartige hapjes rond een knetterend houtvuur. Dit jaar staat er Vlaamse hutspot op het menu. Voor de vegetariërs is er een pittig groentepotje. Overnachten kan ook weer, maar bij hevige regen, vriesweer of sneeuw gaat dit niet door. Eventueel 's morgens spek met eieren en dampende koffie.

Inschrijven voor 18 december bij Charlotte of Lucy is noodzakelijk!

Afspraak: de wandeling vertrekt om 19.00 u aan de "De IJsvogel", Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk

Mee te brengen: eventueel zaklamp, fototoestel, voor de slapers een warme slaapzak en grondzeil.

Kosten: € 8, voor wie blijft slapen € 10 (ter plaatse aan de leiding te betalen).

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52

(0485/717 348 – dit nummer is enkel op de dag zelf bereikbaar)

Charlotte Daems 03/828 03 75

Maandag 2 januari - 14.00 u Nieuwjaarswandeling op Fort 7

Na de overgang van oud naar nieuw, wat veelal binnenshuis gebeurt, is het goed eens een frisse neus te halen en dat kan op Fort 7. Natuurlijk kunnen we elkaar dan ook een Nieuw Jaar toewensen.

Afspraak: om 14.00 u aan de ingang van Fort 7 Legerstraat 40 (schuin tegenover nr 75) te Wilrijk. Einde van de wandeling rond 16.00 u (afhankelijk van het weer).

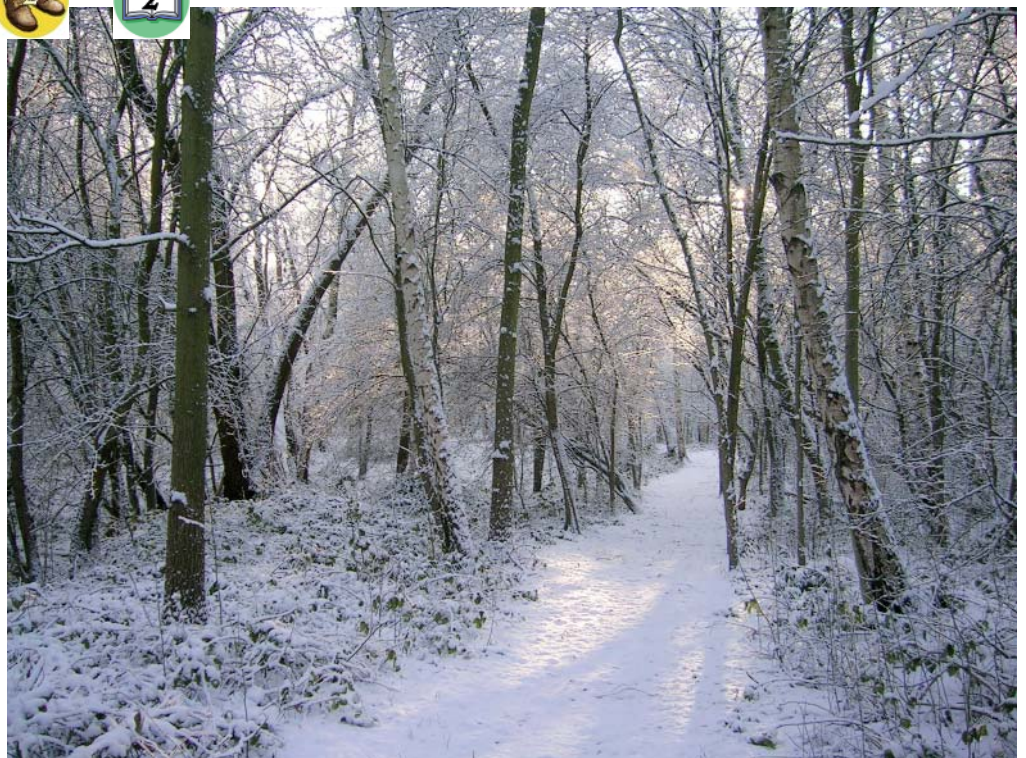
Nadien nog even napraten bij een kom soep of een kop koffie of thee.

Gids: de rondleiding wordt verzorgd door de Fortgidsen.

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11

Lucy de Nave 03/237 99 52

Fort 7 vorige winter
foto: Tuur Wuyts

Agenda

Sneeuwgorst
© Rudy Vansevenant

Onder het motto "goed begonnen is half gewonnen" gaan we 2012 in met onze bekende jenevertocht. Zoals gebruikelijk toosten we nu ook weer op een nieuw en boeiend natuur(punt) jaar.

Het programma van deze vogelspeurtocht houden we nog even in beraad. Bezoeken we weer de klassieke plaatsen op Tholen en langs de Oesterdam of kijken we zoals verleden jaar nog eens uit naar de ganzenrijke Yerzeke moer? In functie van waarnemingen

Zondag 8 januari - 8.30 u Nieuwjaar-Vogelexcursie ... of Jenevertocht

en het weer bezoeken we alleszins enkele leuke vogelplekken. Bij de te verwachten vogels horen zeker allerlei ganzen, eenden, steltlopers, af en toe een roofpient en wie weet ook nog eens Sneeuwgorst.

's Middags zorgen we voor een gezellige zit waar we naast een drankje zeker ook een kom warme soep kunnen bekommen. Rudy en Luc verwelkomen je dan ook graag op deze toffe uitstap met een natje en een droogje. Je komt toch ook?

Afspraak: om 8.30 u op de Bist te Wilrijk; einde ter plaatse rond 17.00 u.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, stevig schoeisel en bij regenweer laarzen.

Gids: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Leiding: Rudy Vansevenant - 0475/49 03 68

Zo kort na de feestelijkheden is er nood aan een rustig moment, niet? Daarom hebben we voor vandaag een fijne namiddag wandeling op de Kalmthouse Heide gepland. Ook de heide kwam tot rust deze zomer en herfst na de uitgebreide heidebranden van vorig voorjaar. Misschien snuiven we reeds een eerste glimp op van het herstel, wie weet... De heide is in de winter in ieder geval mogelijks één van de mooiste landschappen die onze Kempische omgeving rijk is dus zonder meer een aanrader in dit seizoen.

Zondag 15 januari - 13.15 u Winterwandeling op de Kalmthoutse Heide

Onze gids is vandaag bovendien Dré Vansteenvoort die de heide als zijn broekzak kent.

Afspraak: we vertrekken dit maal om 14.00 u aan de Vroente te Kalmthout (adres Putse Steenweg 129, 2920 Kalmthout). Kostendelend vervoer vanop de Bist te Wilrijk is voorzien waar we vertrekken om 13.15 u richting Kalmthout. Deze winterse wandeling eindigt omstreeks 17.00 u ter plaatse.

Mee te brengen: indien het de afgelopen dagen zou geregend hebben zijn laarzen aangeraden anders volstaan goede wandelschoenen.

Gids: Dré Vansteenvoort

Leiding: Tuur Wuyts - 03/449 99 11

Agenda

Zondag 22 januari - 8.45u
Anderstad

Onze afdeling gaat regelmatig eens gluren bij de burens. Op 22 januari doen we dit opnieuw. Deze keer trekken we onder de kundige leiding van onze gids Tuur Wuyts naar Lier waar we Anderstad nog eens gaan bezoeken. Hier staan ons hopelijk enkele mooie waarnemingen te wachten zoals IJsvogel, Roerdomp en/of Ransuilen. Zorg dus dat je er zeker bij bent.
Opgelet: bij sneeuw of ijzel gaat deze tocht niet door!
Bij twijfel: contacteer gids of leiding.

Afspraak: om 8.45 u aan de Bist te Wilrijk; einde voorzien ter plaatse omstreeks 12.00 u.

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, fototoestel en stevig schoeisel.

Gids: Tuur Wuyts 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Leiding: Wim Vandeweyer 03/321 32 23 - 0485/60 54 97

Neem Natuurpunt op in je testament **Koffienamiddag over legaten**

Natuurpunt organiseert een reeks koffienamiddagen over legaten. Als je interesse hebt om Natuurpunt als goed doel op te nemen in je testament, nodigen we je graag hierop uit. We vertellen je graag wat Natuurpunt kan doen met extra werkmiddelen uit legaten. Daarnaast krijg je een overzicht van de mogelijkheden die er bestaan om fiscaal de meest voordelige werkwijze te zoeken.

Je bent welkom op donderdag 3 november in Hoeve Dieseghem, Wouter Volckaertstraat 44 te Mortsel.

Ontvangst vanaf 14.00 u, het programma start om 14.30 u. We eindigen om 16.00 u waarna je tijd hebt om persoonlijke vragen te stellen.

Alle informatie over deze namiddagen kan je krijgen van Ward Stulens, 015/29 72 47, ward.stulens@natuurpunt.be of op www.natuurpunt.be/legaten (hier vind je ook een wegbeschrijving).

Inschrijven hoeft niet, maar we horen graag van je komst.

Bij recente beheerwerken werden boomtakken verbakseld. Dit versnipperd hout kan gebruikt worden op tuinpaden of tussen beplanting. Wie interesse heeft kan dit materiaal GRATIS komen ophalen op het Fort na contactname met Tuur Wuyts, 03/449 99 11 of 0474/55 25 75

Er dienen wel stevige plastic zakken meegebracht te worden om dit materiaal in te laden.

**10 jaar Natuurpunt.
Dat moet gevierd worden!**

Natuurpunt wordt 10 jaar. Samen met jullie maken we'r een uniek en onvergetelijk feest van! Omcirkel **10 december 2011** in je agenda want die dag mag jij niet ontbreken. Verwacht alvast een mooie mix van muziek, show en uitzonderlijke anekdotes uit de oude (en minder oude) doos.

Feest mee op 10 december in Gent

Om de komende maanden zo veel mogelijk leden, collega-vrijwilligers en sympathisanten warm te maken voor dit **Jubileumfeest**, starten we nu al met de communicatie voor dit uniek moment. Via onderstaande linken vind je een digitaal pakketje op maat van jouw afdeling. Met dit promomateriaal kan je je website wat pimpen en het feest aankondigen in je afdelingstijdschrift. Je vindt alle info eveneens terug op www.natuurpunt.be/jubileumfeest.

- [Aankondiging jubileumfeest voor in je tijdschrift \(A4\)](#)
- [Aankondiging jubileumfeest voor in je tijdschrift \(A5\)](#)
- [Logo tekstballonnetje + PDF gebruik logo](#)
- [Banner website](#)

De rode draad doorheen dit verhaal is... een tekstballonnetje. Dit 'mysterieuze' tekstballonnetje zal de komende maanden overal opduiken in onze communicatie. Tijdens het jubileumfeest wordt duidelijk wat hierachter schuilt. **Kunnen we op jou rekenen om dit massaal te verspreiden?**

Wat is het hoogtepunt voor jouw afdeling/werkgroep in 10jaar Natuurpunt?

Maar dat is niet alles! Elke afdeling en werkgroep krijgt weldra een eigen versie van dit tekstballonnetje. Denk eens goed na welke realisatie, project, mens(en) of wat dan ook een hoogtepunt was/is en trek er op uit met dit logo. **M.a.w. waar tikt voor jou het kloppend hart van Natuurpunt?** Van een mooi landschap, genieten in natuur, sociale contacten tot jouw afdeling in actie. Breng dit hoogtepunt op een originele, ludieke manier in beeld samen met het groene tekstballonnetje. Volgende vrijwilligers zijn alvast aan de slag gegaan!

Wouter Vanreusel tijdens VlinderMee 2011

Valentijn Brems voor zijn zelfgemaakte bijenhotel

Deze foto's worden beroemd of berucht! We gebruiken ze op onze website, facebook-pagina, tijdschrift, tijdens het jubileumfeest, e.d. Stuur jouw foto door naar Liselotte.vanderoye@natuurpunt.be of bel naar 015 29.72.67 – 0473 99 23 92 voor meer info. **Tijdens het jubileumfeest ben jij de VIP, dus schrijf je tijdig in via www.natuurpunt.be/inschrijving!**

10 jaar natuurpunt

En dat vieren we!

Op zaterdag 10 december 2011 in Gent

Op 8 december 2001 hielden we Natuurpunt boven de doopvont, de fusie-
vereniging van de Wielewaal en Natuurreservaten. Tien jaar later mogen we
gerust zeggen dat de nieuwe vereniging een succesverhaal schreef. Dat willen
we vieren tijdens ons jubileumfeest, met een terugblik, een bedanking van
iedereen die een bijdrage leverde en een blik naar de toekomst.

Feest mee!

- 17 u: **Welkomsthapje**
- 18 u: Wervelende show met de hoogtepunten uit 10 jaar Natuurpunt
en de uitdagingen voor de komende jaren. Ster van dienst is
Saartje Vandendriessche onder begeleiding van
“**Die Verdampte Spielerei**”, het zotste wandelorquest van Vlaanderen.
- 19u30: Receptie geleid door smaakmaker en biotuinier **Geert Groffen**
- 21u30: Volg ons op het swingende ritme van ‘**The Rhythm Junks**’
- 23u00: **Natuur:fuif**

Feestadres: Universitaire Forum (UFO), Sint-Pietersnieuwstraat 33, Gent
IEDEREEN WELKOM! DEELNAME IS GRATIS.

Graag inschrijven via www.natuurpunt.be/inschrijving
of bij Vera Baetens 015-29 72 17

Fort 7 Nieuws

In het vorige nummer van Rantgroen kon U een artikeltje lezen over het rooien van bomen op een gedeelte van het domein tussen betonweg, het vestingwater en het Waterhoenpad.

Een hele tijd was dit een kale vlakte, zeker met het droge en warme voorjaar. We noemden dit terrein dan ook "Ground Zero".

De plantenwerkgroep van Zuidrand Antwerpen en de studiegroep "Collybia" inventariseerden intussen deze plek. De eerste groep noteerde zo'n 63 soorten hogere planten.

Hierbij zijn er natuurlijk die niet of minder gewenst zijn.

Japanse duizendknoop willen we natuurlijk kost wat kost beletten zich te vestigen en van Braam hebben we ook meer dan voldoende op het fort en zullen we trachten kort te houden.

Er zijn echter opmerkelijke soorten bij waarvan er enkele de revue passeren.

- Welriekende ganzenvoet: een vrij zeldzame soort die echter niet zo aangenaam ruikt als zijn naam doet vermoeden. Het vroeg wel wat "sleutelen" eer we zeker waren van deze soort.
- Hondspeterselie: een schermbloemige. Meerdere exemplaren werden gevonden.
- Moerasdroogbloem: deze grijsachtige plant komt vrij veel voor op deze plek.
- Kroontjeskruid: Wolfsmelkfamilie - slechts één ex. gevonden.
- Kleine leeuwenbek: een tamelijk onopvallend plantje met licht lila bloempjes.
- Koningskaars: deze tweejarige soort komt nu alleen als roset voor. Een plant van droge zandgrond.
- Groen naalbaar: een grassoort die men normaal aantreft bij maïsvelden.
- Hanenpoot: idem.
- Rood guichelheil: een onopvallend plantje dat men opmerkt als de vuurrode bloempjes zich openen bij volle zonneschijn.
- Doornappel: Nachtschadefamilie - deze giftige plant komt voor op braakliggend terrein en akkers maar is wel decoratief.
- Papegaaikruid: Amarantenfamilie - deze soort komt uit N.-Amerika maar is thans cosmopolitisch. Het is een forse plant met grote groene bloemenkluwens.

Dit is slechts een greep uit de streeplijsten. Benieuwd naar de verdere evolutie van "onze" Ground Zero.

Verslag van het beheerploegoverleg Fort 7 – Groen Neerland van 20 augustus

Tijdens de Lokale Algemene Vergadering van onze afdeling in februari, werd reeds aangekondigd dat we naar een nieuwe beheervorm zochten voor Fort 7. Op basis van de ervaring van de afgelopen maanden en een uitwisseling van ideeën tussen actieve beheerders, werden op het overleg van 20 augustus volgende ideeën naar voren geschoven door de beheerploeg:

Doel:

- beheer van het Fort op een participatieve wijze waarbij de praktische uitvoerders betrokken worden bij planning, prioriteitenstelling en uitvoering. Dit sluit nauw aan bij de filosofie van Natuurpunt en zal ook aan ANB gecommuniceerd worden;
- stap voor stap opbouwen van de nieuwe beheerploeg/vorm

Fort 7 en Groen Neerland, praktische afspraken en verantwoordelijkheden:

- De werkplanning voor Fort 7 en Groen Neerland wordt opgesteld en bepaald door de Lokale coördinator voor het gebied (respectievelijk Tuur Wuyts en Rudi Leemans) op basis van de jaarplanning. Zoals reeds gebruikelijk, wordt deze wekelijks of maandelijks via mail gecirculeerd aan alle geïnteresseerde beheerders zodat éénieder weet welke werken wanneer worden aangevat op ieder van deze terreinen.
- Van 12.00 u tot 12.15 u wordt er na de beheerwerken een wekelijks werkoverleg georganiseerd waar de werkploeg in groep beslissingen bespreekt m.b.t. planning, prioriteiten, materiaal en andere zaken.
- De werkplanning voor Fort 7 en Groen Neerland wordt op elkaar afgestemd aangezien de beheerploegen in belangrijke mate overlappen.
- Zowel het kleine als het grote beheermateriaal wordt ingezet voor Fort 7 en Groen Neerland. Het is dus logisch om dit gezamenlijk te beheren en de prioriteiten voor herstel/aankoop te bepalen. Eddie Schild en René Heylen zijn kandidaat om dit te coördineren. Voorstellen zullen telkens voorgelegd worden op het wekelijkse werkoverleg.
- Zowel Fort 7 als Groen Neerland hebben inkomsten en uitgaven. Zij zullen gescheiden worden beheerd maar wat de materiaalaankopen betreft, gezamenlijk. Maria Derkinderen is kandidaat coördinator voor beiden. De algemene coördinatoren voor ieder van de reservaten tekenen mee voor belangrijke aankopen voor hun gebied, alsmede voor het budget en afsluiting van het jaar. De financiële coördinator spreekt met de penningmeester van de afdeling de praktische werkwijze af.
- De volledige actieve beheerploeg wordt betrokken bij de opstelling van het jaarplan (vergadering einde december), de werkaanvragen bij Natuurpunt en de halfjaarlijkse werkplanning. Het jaarplan wordt voorgelegd aan het bestuur voor goedkeuring.
- Absolute prioriteit voor veiligheid als een algemeen aandachtspunt voor het beheer (coördinator hiervoor gezocht).
- Voor Fort 7 wordt verder gezocht naar een bijkomende administratieve ondersteuning voor Tuur.

Afgesproken werd dit verslag en voorstellen in september voor te leggen aan het bestuur dat bij het verschijnen van dit rAntGroen nummer hierin waarschijnlijk reeds een beslissing heeft genomen.

Tuur, Rudi en Hugo

Behaag-Natuurlijk 2011!

Biodiversiteit in je eigen tuin, plant een streekeigen haag!

Natuurpunt en de stad Antwerpen organiseren opnieuw een Behaag-Natuurlijk-actie. Sinds deze actie van start ging is er al heel wat streekeigen groen geplant en komen er jaarlijks vele kilometers streekeigen haag bij. De hieronder verstrekte toelichting en nog veel meer kan je terugvinden op de speciale Natuurpuntwebsite rond de behaagactie: www.natuurpunt.be/behag.

Waarom streekeigen groen?

Hagen, houtkanten en bomenrijen zijn vaak de enige verbindingen tussen de overgebleven natuurrestanten. Ze vormen tevens kleine eilandjes van natuur in tuinen, waar vlinders, kevers, egels en vele vogels een veilig plekje vinden. Iedereen kan zijn steentje (plantje) bijdragen door een aanplant in eigen tuin, klimplant aan de voorgevel, een minituin op je terras of om betonnen muurtjes te bedekken met groen streekeigen plantgoed. Bovendien zijn sommige heggensorten cruciaal voor de voortplanting van bepaalde dieren, denk maar aan de Haagbeuk en de Meikever, de Knotwilg en het Steenuiltje, enz...

De actie promoot bovendien streekeigen planten en bomen en poogt waar mogelijk ook autochtoon of oorspronkelijk inheems materiaal te gebruiken. De voordelen van streekeigen groen zijn talrijk. Streekeigen bomen en struiken groeien beter en, zijn beter bestand tegen de grillen van ons klimaat en allerlei ziekten. Ze hebben natuurlijke evenwichten opgebouwd met vijanden (schimmels, insecten, ...). Kortom, de ideale biodiversiteitsaanvulling voor tuin of terras.

Hierbij bieden we iedereen de mogelijkheid om vanaf begin september tot vrijdag 28 oktober tegen sterk verlaagde prijzen, streekeigen haagplanten, klimplanten en bomen aan te kopen via het district.

Welke planten worden aangeboden?

Er worden 12 haagplant pakketten, 3 klimplanten en 3 boomsoorten aangeboden. Het plantmateriaal is zeer degelijk en de prijzen van de pakketten liggen door de massale gezamenlijke aankoop veel lager dan de marktprijs.

Pakket 1: Houtkant

Prijs: € 5 - 12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m.

Beschik je over voldoende ruimte (ongeveer 20 m lang en 2 a 3 m breed), dan kan je je aan een prachtige houtkant wagen. Het onderhoud is beperkt: tot een kapbeurt om de 5 à 10 jaar. Soorten: Zomereik, Es, Winterlinde, Zoete kers, Vogelkers, Lijsterbes.

Pakket 2: Houtkant voor natte en moeilijke gronden

Prijs: € 5 - 12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m.

Een houtkant als pakket 1, maar met soorten die beter bestand zijn tegen een vochtige bodem. Soorten: Zwarte els, Grauwe wilg, Schietwilg, Boswilg, Gelderse roos en Es.

Pakket 3: Geschoren (doornloze) haag

Prijs: € 11 - 24 planten: 6 soorten, 4 planten per soort. Goed voor 8 m.

Een echte haag in de letterlijke zin van het woord, maar wel veel gevarieerder dan de klassieke ligusterhaag. Deze haag wordt meestal twee maal per jaar gesnoeid: voor en na de zomer. Bloemen en bessen krijgen echter geen kans uit te groeien. Soorten: Wilde liguster, Veldesdoorn, Rode Kornoelje, Haagbeuk, Olm en Gelderse roos.

Pakket 4: Doornhaag

Prijs: € 10 - 4 soorten, 6 planten per soort, totaal 24 planten. Goed voor 8 m.

Ondoordringbare en bijzonder mooie haag ideaal voor afscherming. Minimale snoei voor bloem- en vruchtvorming. Soorten: Sleedoorn, Eénstijlige meidoorn, Egelantier, Hondсроos.

Pakket 5: Bloesem- en bessenhaag

Prijs: € 10 - 6 soorten, 4 planten per soort, totaal 24 planten. Goed voor 8 m.

Een pakket met bloeiende en bessendragende struiken. Door minimale snoei in het najaar om de 2 jaar bloeien de struiken uitbundig. De vruchten in de herfst, trekken heel wat vogels aan. Door de variatie is bloei verzekerd tot in de zomer. De haag kan naargelang het snoeiritme 1 à 2 m breed worden. Soorten: Sleedoorn, Eénstijlige meidoorn, Gelderse roos, Rode kornoelje, Sporkehout en Wilde kardinaalsmuts.

Pakket 6: Veldesdoornhaag

Prijs: € 12 - 25 planten. Goed voor 6,25 m.

De Veldesdoorn of Spaanse aak is geschikt als geschoren tuinafstering. Hij heeft geen doornen of stekels en een mooi fijn blad met opvallende herfstkleur. Deze plant vraagt vrij humusrijke grond. Soort: Veldesdoorn.

Pakket 7: Meidoornhaag

Prijs: € 12 - 25 planten. Goed voor 6,25 m.

Haag bestaande uit één soort, geschikt als geschoren tuinafstering. Deze sterk doornige plant komt ook tot bloei, indien hij kortgeschoren wordt. De witte bloemen worden als nectar-producenten bezocht door veel insectensoorten. De rode bessen worden gegeten door allerlei vogelsoorten. Soort: Eénstijlige meidoorn.

Pakket 8: Sneukelbosje

Prijs: € 5 - 8 planten: 4 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 3 m.

Een bosje of een haag om van te smullen. Denk maar aan vlierbloesempannenkoeken, sleedoornjenever, kornoeljesiroop, hazelnoten-choco en rozenbottelthee. Soorten: Egelantier, Gele kornoelje, Vlier, Hazelaar.

Pakket 9: Vogelbosje

Prijs: € 3 - 5 soorten, 1 plant per soort, totaal 5 planten.

Een minipakket aan een miniprijs bedoeld voor wie geen haag kan planten, maar een hoekje vrij heeft. Een ideale nestplaatsje voor vogels. Soorten: Sleedoorn, Eénstijlige meidoorn, Gelderse roos, Rode kornoelje en Sporkehout.

Pakket 10 Taxushaag

Prijs: € 15 - 10 planten goed voor 2,5 m.

Haag bestaande uit één soort, geschikt als geschoren tuinafstering. Taxus is een inheemse naaldboom en groeit goed op zonnige tot beschaduwde plaatsen en is wintergroen. De plantjes zijn 40 tot 60 cm hoog bij levering. Het is een zeer traag groeiende plant. De plant is wel giftig. Soort: Taxus

Pakket 11: Haagbeukenhaag

Prijs: € 15 - 25 planten. Goed voor 6,25 m.

Bekende boerenerfhaag, te snoeien voor en na de zomer. Niet te verwarren met een haag van (rode) beuk. Bladen blijven zeker bij jonge hagen tot begin van de winter hangen. Soort: Haagbeuk.

Pakket 12: Beukenhaag

Prijs: 18,00 €. - 25 planten. Goed voor 6,25 m.

Het gaat hier om de natuurlijke groene variant van de beuk die tot laat in de winter zijn bladen houdt. Soort: Beuk.

Klimplanten

Dit jaar worden ook 3 klimplanten aangeboden:

- Bosrank (Clematis vitalba) - € 3,50
- Wilde kamperfoelie (Lonicera periclymenum) - € 3
- Hop (Humulus lupulus): € 3

Klimplanten zijn in, bloeien tegen muren, schuttingen en hekwerken en hebben weinig grondoppervlak nodig. Ze zijn dus uitermate geschikt als "tegeltuintje". Klimplanten "wortelen" niet in de muur tenzij hij erg verweerd is. In de Stad Antwerpen kan men tegeltuintjes maken maar je moet het wel eerst melden aan de gemeentelijke diensten.

Bomen

- Knoteik (Quercus robur) - € 36

Weinig mensen zijn vertrouwd met deze merkwaardige knotboom. Ooit was hij echter alom bekend. Het knotten of regelmatig kappen van alle takken op een bepaalde hoogte leverde vroeger allerlei brand- en geriefhout op. De aangeboden bomen hebben een stamomtrek van 10 à 12 cm op 1 m. De hoogte is ongeveer 2,5 tot 3 m. Er wordt een steunpaal van 2,5 m meegeleverd.

- Kweeper (Cydonia oblonga) - € 35

De kweeper is een plant uit de rozenfamilie, verwant met peer en appel en is een algemeen bekende vrucht in veel landen. Vroeger stond hij veel op boerderijen. De boom wordt 4-6 m hoog. De kweeper bloeit laat van mei tot in juni.

Kweeperen zijn rauw vrijwel niet te eten door het harde en zure vruchtvlees. Ze worden daarom verwerkt tot compote, jam, marmelade, gelei, vruchtensap, taart, wijn en likeuren. Het woord "marmelade", dat oorspronkelijk kweeperenjam betekent, ontleent zijn betekenis aan de Portugese naam van deze vrucht, marmelo.

De aangeboden bomen hebben een stamomtrek van 10 à 12 cm op 1 m. De hoogte is ongeveer 2,5 tot 3 m. Er wordt een steunpaal van 2,5 m meegeleverd.

- Knotwilg - € 3

De knotwilg is ideaal als je tuin vochtig is. Hij kan echt voor een uitdrogend effect zorgen. Een mooie knotwilg bekomt u door het aanplanten van een knotwilgpoot die ongeveer 2,5 m lang is en 4 tot 6 cm doorsnede heeft. Deze poot wordt op een diepte van 60 cm geplant en groeit tot de lengte die u bepaalt via snoei.

Hoe bestellen ?

In het infoblad 'de nieuwe Antwerpenaar' en op de website van de stad Antwerpen (www.antwerpen.be –zoekterm: behaagactie) en hieronder, vindt u een bestelformulier. Hierop duidt u aan welk(e) pakket(ten) u wenst. Dit formulier dient uiterlijk 28 oktober ter plaatse ingeleverd te worden. Op de website van behaag kan je hierover ook meer info vinden: www.natuurpunt.be/behag

Wanneer afhalen ?

De planten worden bedeed op zaterdag 26 november Fort 7 Legerstraat 40 (lokaal Natuurpunt) van 10 tot 12 uur. Bij de afhaling van je pakket(en) kun je tevens een plant- en onderhoudsbrochure verkrijgen om je haag, bosje, klimplant of boom in de beste omstandigheden te verzorgen en te laten opgroeien, alsook een beschrijving van het plantgoed.

Bestelformulier WILRIJK “Behaag .. Natuurlijk 2011”

Naam: Telefoon:
 Straat:..... E-mail:
 Postnummer: Gemeente:

Bestelt volgende planten:

Per pakket	Prijs €	Aantal	Totaal	Per stuk	Prijs €	Aantal	Totaal
HAGEN				BOMEN			
1. Houtkant	5			Knotwilgpoot	3		
2. Houtkant natte gronden	5			Knoteik	36		
3. Geschoren haag	11			Kweeper	35		
4. Doornhaag	10						
5. Bloesem- en bessenhaag	10			KLIMPLANTEN			
6. Veldesdoornhaag	12			Bosrank	3,5		
7. Meidoornhaag	12			Kamperfoelie	3		
8. Sneukelbosjehaag	5			Hop	3		
9. Vogelbosje	3						
10. Taxushaag	15						
11. Haagbeuk	15						
11. Beuk (groene variëteit!)	18						
					Totaal:		

Bestelvoorwaarden:

- Het bestelformulier moet vòòr 28 oktober afgegeven worden bij het district of verstuurd naar Guido Callaerts Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk of via email naar callaertsguido@telenet.be
 - De betaling dient te gebeuren bij de bestelling op rekeningnummer BE02 9799 7675 4740 BIC: ARBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, met vermelding van nummer pakket(en), aantal, e-mail en telefoonnummer.

Afhalen op 26 november te Wilrijk van 10.00 tot 12.00 u Fort 7, Legerstraat 40 (lokaal Natuurpunt)

Neem best een copij van dit formulier zodat je de exacte bestelling, datum en afhaalplaats kent.

Datum en handtekening,

rAntGroen

Een aantal medewerkers hebben zich jarenlang op de achtergrond ingezet voor rAntGroen, een belangrijk uithangbord voor onze afdeling. André de Mul verzamelde de activiteitenverslagen en wenst hiermede om medische redenen te stoppen. Anderzijds wensen ook Herwig en Johan Vermariën die de laatste 2 jaren het redactiemateriaal verzamelden, nalazen en ook nieuwe contributies leverden, hun mandaat te beëindigen met dit laatste nummer voor 2011. Als afdeling willen we eerst en vooral jullie van harte bedanken voor jullie geapprecieerde inzet. Jullie bijdragen waren voor velen misschien onbekend, maar ingewijden weten maar al te zeer hoe cruciaal dit achtergrondswerk is om gepast en tijdig nieuwe nummers af te leveren. Vandaar dat we voor de komende nummers volgende wijzigingen wensen aan te brengen omtrent het insturen van artikels:

Alle artikels mogen vanaf heden rechtstreeks naar Guido Van Boeckel gestuurd worden via redactie@zuidrand.be. De bestemming van dit interne mailadres zal tijdig gewijzigd worden.

Guido zal een deel van de bestuursvergaderingen bijwonen om rAntGroen af te stellen op de activiteitenkalender en het verenigingsleven van de afdeling.

Tuur Wuyts (arthurwuyts@telenet.be) zal de activiteitenverslagen verzamelen en doorsturen aan Guido.

Herman Snoeck en Lucy de Nave zullen de rAntGroen nalezen voor hij in druk gaat.

De foto van de voor, achter en binnenkaft zouden we ter beschikking willen stellen aan afdelingsleden om foto's van natuurbeelden te publiceren (zie aankondiging hieronder).

Tot slot een warme oproep aan alle gidsen/leiding, artikelschrijvers van rAntGroen. Om de kwaliteit en publicatiedatum van rAntGroen te garanderen zouden we het bijzonder op prijs stellen indien jullie contributies ons konden bereiken tegen: 15 november voor het winternummer, 15 februari voor het lentenummer, 15 mei voor het zomernummer en 15 augustus voor het herfstnummer. Tot slot een oproep voor suggesties, ideeën of andere zaken die jullie zouden willen gepubliceerd zien in rAntGroen? Laat maar weten via redactie@zuidrand.be

Met een "dikke merci" aan Hedwig, Johan en André !

Fotomateriaal

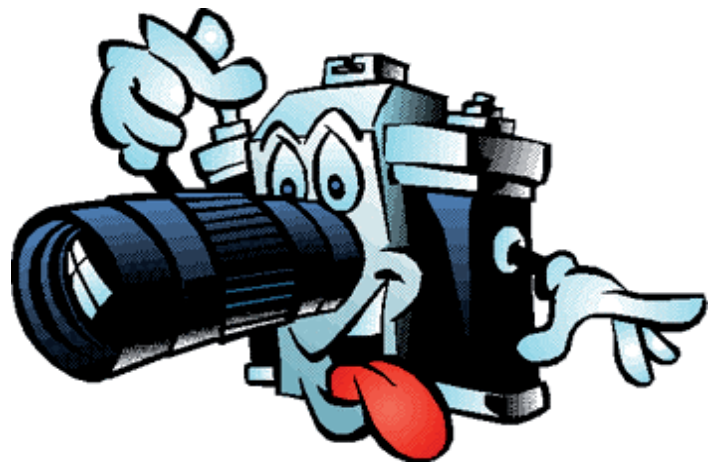
rAntGroen is er het laatste jaar onmiskenbaar sterk op vooruit gegaan door de kleurenomslag.

Graag willen we hiervoor gebruik maken van gepaste kwalitatieve foto's van afdelingsleden.

We hebben immers een heel aantal erg goede fotografen rondlopen waarop we trouwens reeds konden rekenen voor ondersteunende foto's bij de aankondigingen (waarvoor dank).

Natuurbeelden (maximum 3 foto's per kwartaal) in hoge resolutie zijn welkom op redactie@zuidrand.be.

We kijken uit naar jullie bijdrage !

Via haar "weiger een draagtasactie" steunt schoenen TORFS het reservatenfonds van Fort 7 en het natuureducatief centrum

Schoenen met naam www.torfs.be

Schoenen TORFS heeft 1 baanwinkel in onze afdeling te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr 226). Als je, of elke ander klant, je papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dan stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds en deze te Wilrijk het toekomstig educatief centrum

op het Fort.

Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarden is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

Bossen

Herman Snoeck

2011 is het Internationaal Jaar van de Bossen.

In dit artikel lees je een beetje meer algemene uitleg over het bos.

Een bos is een heel specifieke levensgemeenschap op zichzelf. Het bestaat uit bomen, struiken, kruiden, zwammen, lichenen en een heel gediversifieerde fauna, alle in onderlinge relatie tot elkaar.

Een echt bos heeft een lange tijd nodig om te ontstaan. In natuurlijke omstandigheden komen op ruige terreinen eerst Berk, Esp (Ratelpopulier), Wilg, Grove den en andere planten waarvan de vruchten en zaden door de wind worden aangewaaid. Mettertijd worden zaden en vruchten aangebracht via uitwerpselen van vogels (besdragende bomen o.a. Lijsterbes) of andere dieren (Eik, Beuk en Es). Deze geleidelijke ontwikkeling (**successie**) is tevens afhankelijk van de waterhuishouding en de bodemvruchtbaarheid. Die milieufactoren verschillen van plaats tot plaats, wat bepalend is voor de plantensoorten en -gemeenschappen die er zullen groeien. Het eindstadium waar de flora spontaan naartoe groeit is uiteindelijk een bos met een **climaxvegetatie**, een eindstadium met een stabiele levensgemeenschap waarin planten, dieren en bodemorganismen in evenwicht met elkaar leven. De aard van deze climaxvegetatie is, zoals gezegd, afhankelijk van de ondergrond en het klimaat. In oorsprong waren onze streken bijna geheel bedekt met bos, maar ze werden door onze voorvaders in de loop der eeuwen door rooibouw, beweiding, houtwinning, branden en ontginning nagenoeg bijna volledig ontbost. Alle bos in Vlaanderen is nu (zoals trouwens bijna overal in West-Europa) hoofdzakelijk mensenwerk.

ETAGES IN EEN BOS

In een bos zijn er normaal 4 groeilagen (etages, verdiepingen) waarvan niet alle plantensoorten dezelfde hoeveelheid licht nodig hebben om in leven te blijven.

1ste groeilaag: strooisel- en moslaag

In het strooisel zijn de dode plantendelen nog duidelijk herkenbaar. Hier leven reducenten die zich voeden met organische afval: bacteriën, schimmels en zwammen, bodemdierpjes (wormen, larven, kleine insecten...). Die hebben geen licht nodig.

Mos groeit het best in de herfst en de winter, als er licht tot op de bodem komt (omdat de bladeren zijn gevallen). In de vroege lente ontstaan de sporendoosjes. Hier leven pisbedden, springstaarten, duizendpoten, mieren... en zoeken vogels hun voedsel.

2de groeilaag: kruidlaag

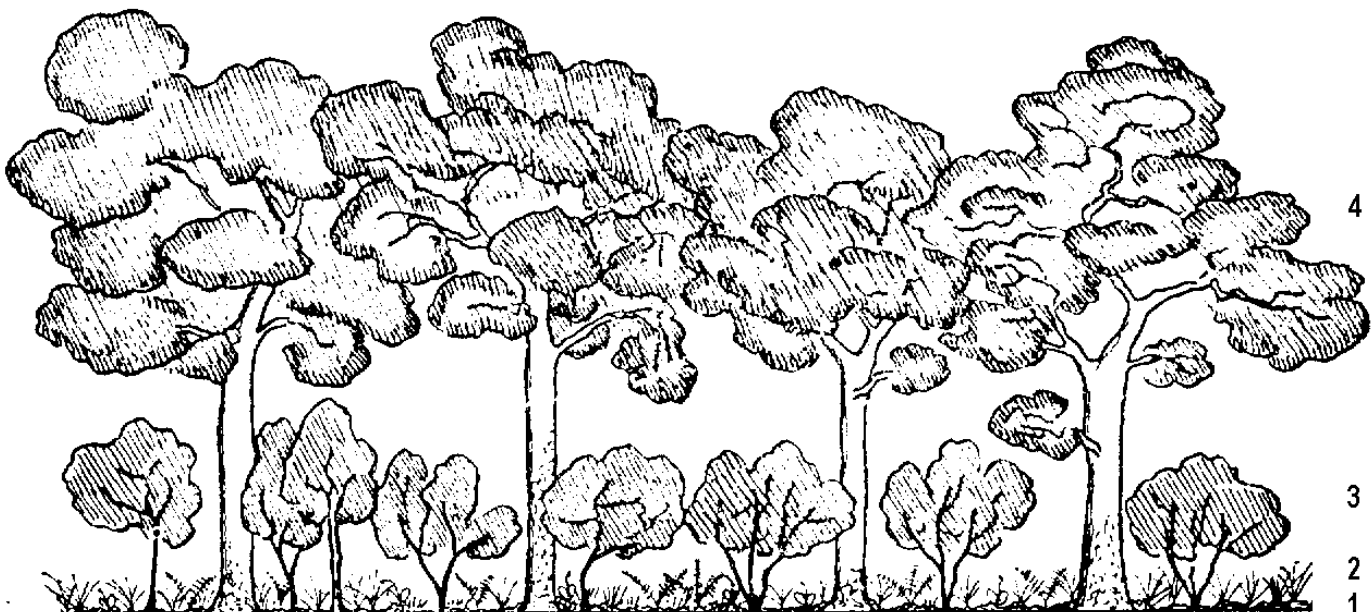
De kruiden in het bos groeien en bloeien het best van de vroege lente tot april, als er nog weinig of geen bladeren aan bomen en struiken staan. Het zijn vooral planten die overwinteren met bollen, knollen en wortelstokken (Bosanemoon, Daslook, Salomonszegel, Meiklokje). Iets laten ontluiken de specifieke schaduwplanten, die met weinig zonlicht toekomen, bv. de varens. Hier leven vlinders, vlinderrupsen, spinnen, hommels en bijen.

3de groeilaag: struiklaag

Van april tot mei ontluiken de knoppen van de struiken.

4de groeilaag: **boomlaag**, gevormd door de kruinen van de bomen

In mei-juni komen de bladeren aan de bomen. In boom en struik leven o.m. allerlei soorten wespen, kevers, spinnen, bladluizen en vogels.

De bosrand (de overgang tussen bos en open ruimte) bestaat in het ideale geval uit een **mantel** en een **zoom**.

- De **mantel** bestaat uit struiken die aan de boszijde aansluiten op de bomen in het bos.
- De **zoom** bestaat voornamelijk uit hoge meerjarige kruiden die de overgang vormen naar de korte begroeiing (heide, grasland of akker).

BOSBODEMS

Een belangrijke milieufactoor is de aard van de bodem (zand, leem...). Die is bovendien bedekt met halfverteerde resten van bladeren en/of naalden, hout, vruchten, zaden en dode diertjes (het **strooisel**). De bladeren van de loofbomen vallen in de herfst, de naalden van de naaldbomen vallen meer verdeeld over het jaar, maar het meest in de winter.

Zodra deze 'afvalproducten' vochtig zijn (regen) en een goede temperatuur hebben (niet te koud) begint het proces van humusvorming. Regenwormen, miljoenpoten, mieren, mijten, springstaarten, nematoden en andere bodemdieren spelen een grote rol bij deze omzetting. Ze eten het dode materiaal op en verteren het, maar zeer onvolledig. Daardoor worden grond en organische deeltjes door elkaar gemengd. In klei- en leemgronden zijn het vooral de regenwormen die voor de vermenging zorgen, in zandgronden vooral de mieren. Bladmoesetende mijten maken de mooie bladskeletten (o.a. van populierenbladeren). Zwammen en bacteriën maken tenslotte de afbraak compleet. Dan is al het organisch materiaal omgezet in 'minerale zouten' die, opgelost in het grondwater, voor het grootste deel weer door planten worden opgenomen. Er worden echter ook (humus)zuren gevormd die niet opneembaar zijn en die de minerale bodem verder verweren.

Op normale gronden liggen er altijd wel halfverteerde plantaardige resten. Voordat de humusvorming geëindigd is, komt er weer nieuw organisch materiaal.

In klei- en leemgrond verloopt het proces van humusvorming heel geleidelijk en soepel. De afzonderlijke deeltjes zijn klein en nauwelijks te zien, de zgn. 'milde humus'.

In armere zandgronden, worden de resten vaak minder snel aangetast en veel organisch materiaal is dan nog maar weinig vergaan: 'ruwe humus'. Het halfverteerde materiaal ziet er soms turfachtig uit en er is nauwelijks vermenging van humus met gronddeeltjes. Hoe armer de grond is, hoe meer humuszuren er gevormd worden, waardoor de grond verzuurt.

In iets rijkere zandgronden is die vermenging er al wel, zij is zeer essentieel voor het leven op en in de grond. Door de humusvorming wordt de kringloop van de mineralen gesloten. Humus 'verbetert' ook de bodemstructuur, wat voor veel planten van groot belang is.

De historie van de humuslaag gaat echter veel verder terug dan de paar jaar waarin de in de bosbodem nog herkenbare resten zijn gevallen. Naarmate de successie vordert, zal de humuslaag in de bodem een langere ontwikkeling achter de rug hebben. In een op natuurlijke wijze ontstaan ouder bos is de humuslaag als het ware het kapitaal, waarvan de gehele levensgemeenschap profiteert. De invloed van deze humuslaag is er niet een van enkele jaren, maar dikwijls van vele eeuwen. Er gaat een enorme stabiliserende werking van uit. Het is dus niet zo verwonderlijk dat veel bosplanten nogal gebonden zijn aan een goede humusbodem.

BOSTYPES IN VLAANDEREN

In België is er nog ongeveer 20 % bos, maar dat komt vooral door de bosrijke Ardennen: in Vlaanderen is dat slechts 8,5 %. Onze bossen herbergen zeer verschillende bostypes en elk bostype heeft een specifieke fauna en flora.

Op zandgronden overwegen de **naaldhoutbossen**. Soms zijn het bossen van Fijnspar, Douglasspar of Lariks, maar meestal van Grove den. Die is vermoedelijk al duizenden jaren niet meer inheems, maar nu waarschijnlijk de meest algemene boomsoort: heel wat zandgronden zijn ermee beplant. Haast alle dennenbossen zijn mensenwerk. Die aanplant begon al in de 16de eeuw, maar pas sinds de 19de eeuw in het groot, vooral voor de houtproductie. In stuifzandgebieden werden grote gedeelten met dennen beplant om de grond vast te houden en om die reden ook wel in de duinen. Jonge dennenbossen hebben weinig ondergroei. De bodem is bedekt met halfverteerde, afgevalen naalden. Pas als de dennenbossen ouder worden kan er toch ondergroei ontstaan die afhankelijk is van de soort zandgrond: als de bodem iets rijker is groeit er o.m. de Adelaarsvaren.

De natuurlijke 'wilde' bossen die vroeger op onze hogere zandgronden groeiden waren waarschijnlijk **eiken-berkenbossen**. Nu zijn de bossen van dit type bijna zonder uitzondering door de mensen op de drogere, mineraalarmere (zgn. voedselarmere) bodems aangeplant. Eiken en berken zijn boomsoorten met een lichte kroon waardoorheen relatief veel zonlicht de bodem kan bereiken. Daardoor is er in een eiken-berkenbos een welige ondergroei van struiken en kruiden.

Soms is er een overgang naar een vochtiger milieu en verschijnen er andere planten. Langs de greppels in het bos, waar de bosbodem iets vochtiger is, groeit dan het varentje Dubbelloof. Een echte 'vochtaanwijzer' is het Pijpenstrootje.

Wanneer de zandbodem iets voedselrijker werd groeit er o.m. Klavervaring en Guldenroede. Ook de boomgroei wordt anders: er komen o.m. beuken, haagbeuken en Amerikaanse vogelkers. Die laatste kan in deze bossen massaal gaan groeien, zodat hij alle andere ondergroei onmogelijk maakt. Dit zijn de **eiken-beukenbossen**.

Zulke eiken-beukenbossen vormen een overgang naar de **eiken-haagbeukenbossen** op droge 'voedselrijke' gronden. Eens waren ze uitgestrekt, nu zijn er slechts resten in de leemstreek en op de voor landbouw te steile hellingen van de Zuidlimburgse heuvels. Het zijn bossen met een zeer rijke ondergroei.

De **elzen-vogelkersbossen** komen voor op plekken met mineraalrijke (zgn. voedselrijke), niet te droge grond.

De **elzenbroeken** groeien op zeer natte standplaatsen met stilstaand water. Er is een ondergroei van moeras- en rietplanten.

BOSKLIMAAT

Elk bos heeft een eigen microklimaat.

De temperatuurverschillen zijn er kleiner dan in het open veld. Op warme dagen is het er koeler en als het koud is het er altijd iets warmer dan buiten de bescherming van bomen en struiken.

Bomen hebben een iets hogere temperatuur dan hun omgeving: als in de bossen de sneeuw gaat smelten verdwijnt de sneeuw vlak bij de stam het eerst.

De wind wordt afgeremd door de bomen.

Door de waterverdamping is het in de bossen ook altijd wat vochtiger dan erbuiten. Ook de humus en de mossen houden water vast.

De bladeren vangen zeer veel stof en roet op dat in kleine delen in de lucht zweeft. Per jaar houdt 1 ha bos 50 ton stof per jaar vast.

Bij regen spoelen de bladeren weer schoon, het opgevangen stof komt op de grond terecht en kan dienst doen als mest. Het is dus logisch dat veel sanatoria in bossen zijn gebouwd, omdat daar minder stof in de lucht zit.

BELANG VAN EEN BOS

Ecologische functie

Regelt de waterhuishouding door de humus en wortels.

Is een 'woonplaats' voor dier en plant.

Beschermende functie

Remt de windkracht en het lawaai af.

Gebruikt koolstofdioxide en produceert zuurstofgas.

Zuivert de lucht van stof.

Economische functie

Voorkomt erosie.

Levert grondstoffen, in de eerste plaats hout.

Sociale functie

Een plaats om te wandelen, alleen of in groep.

In een streek in Duitsland waar veel industrie is gevestigd en waar bovendien veel bos voorkwam, heeft men de stofdeeltjes in de lucht geteld. In de lucht boven industrieterreinen, steden en dorpen telde men een half miljoen stofdeeltjes per kubieke meter lucht. In de bossen in de buurt van diezelfde industrieën en bevolkingscentra was dat slechts 2500 deeltjes per kubieke meter.

Mits duurzaam bosbeheer is hout een duurzaam en klimaatvriendelijk product. Het is hernieuwbaar, recycleerbaar, koolstofneutraal, heeft gunstige warmte-eigenschappen en de verwerking is minder milieubelastend. Hout uit duurzaam beheerde bossen draagt het FSC-keurmerk.

BELANG VAN DOOD HOUT IN HET BOS

Dood hout omvat twijgen, takken, stammen, stronken en wortels. Dit dode hout wordt afgebroken en is ondertussen van levensbelang voor heel wat soorten organismen.

Waterorganismen hechten zich op in het water gevallen hout: slakken; kokerjuffers, vlokreeftjes; larven van eendagsvliegen, steenvliegen, muggen en vliegen; soms algen. Zoetwatersponsen kunnen zich op takjes en twijgen vastzetten. Soms ontstaan door in het water gevallen bomen rustige waterplekjes, geschikt als paaiplaats waar het jonge visbroed tot ontwikkeling kan komen.

Reptielen en amfibieën: Kleine watersalamander, Vinpootsalamander en Alpenwatersalamander schuilen en overwinteren in dood hout.

Zoogdieren: heel wat vleermuissoorten overwinteren in dikke holle bomen. Dood hout biedt zeer veel nest- en schuilmogelijkheden in de holten voor Eekhoorn, Egel, Bunzing, Steenmarter, Boomarter e.a. Eikelmuis en Hazelmuis zijn afhankelijk van boomholten in dood hout voor hun winterslaap.

Nogal wat vogelsoorten (o.m. Bosuil, Boomklever, Koolmees, Pimpelmees, Grauwe vliegenvanger, Gekraagde roodstaart) nestelen in boomholten, maar enkel de spechten, Matkop en Kuifmees kunnen die zelf uithakken.

Houtetende insecten verkleinen het dood en rottend hout: o.m. de imago's of larven van bastkevers, boktorren, boorkevers, houtboorders, houttrupsen, houtwespen, klopkkevers, prachtkevers, wespvlinders en sommige langpootmuggen. Sommige solitaire en in kolonies levende wespen, bijen en hommels nestelen in dood hout en de larven van dansmug-, galmug-, mineervlieg-, roofvlieg- en zweefvliegsoorten komen er in voor. Verschillende mierensoorten maken hun nest in dood hout of in holle bomen. Vochtig rottend hout is ook aantrekkelijk voor aan aantal slaksoorten. Het Boerenknoopje eet rottend hout. In het dode hout komen ook nog talrijke cicaden, duizendpoten, mijten, miljoenpoten, pissebedden, spinnen, springstaarten en wantsen voor.

Mossen en korstmossen groeien langs de stam van dode bomen omdat daar meer licht is dan in het strooisel. Daar zijn er bij die enkel op hout/schors groeien, de epifyten.

Zeer veel soorten zwammen (schimmels en paddenstoelen) leven op dood hout. Het zijn de voornaamste houtafbrekers in onze bossen. Ze zetten cellulose en lignine om in minerale stoffen waardoor deze organische stoffen omgezet worden in minerale stoffen die dan weer beschikbaar zijn voor nieuwe planten. Bekende voorbeelden: Geweizwam, Gewone zwavelkop, Gewoon elfenbankje, Gewoon meniezwammetje, Honingzwam, Houtknotzwam, Platte en Echte tonderzwam, Zwavelzwam.

Sommige gespecialiseerde soorten bacteriën leven ook van houtcellulose en de lignine.

Geraadpleegde werken

Hermy Martin, 1989, Natuurbeheer, Marc Van de Wiele - Brugge

Schroevens Wim en den Hengst Jan, 1978, Plantenrijk, Heideveld-Orbis - Hasselt

Snoeck Herman, 2006, Gidsen op Fort 7, eigen uitgave - Antwerpen

Verbeke Willy, 1989, Dood hout brengt leven in het bos, Dienst Groen, Waters en Bossen - Brussel

Met de paardensprong kon je in de vorige puzzel 5 vogelnamen terugvinden.

Dit was de juiste oplossing:

1. kokmeeuw
2. ooievaar
3. koolmees
4. houtduif
5. kuifeend

Uit de vele correcte inzendingen kwam Cindy Verschueren als winnaar. Voor haar staat een geschenkverpakking gageleer of biosap klaar. Proficiat!

verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires

www.sightsofnature.com

Platan De Concklaan 108, 1200 St.-Anthonis Brugge, 030/21 80 01

Themawandeling op Fort 7 - Varens za 21/05/2011

**Gids en leiding: Hugo Waeterschoot
Verslag: Hugo Waeterschoot**

Met velen waren we niet maar daarom was deze avondlijke studiewandeling op het Fort niet minder interessant. De variabiliteit aan ondergrond en expositie maakt van het Fort een erg geschikt terrein voor heel wat varensorten. Op de wandeling van vanavond troffen we er 8 aan: Kleine en Grote stekelvaren gekenmerkt door hun driehoekig blad waarbij de eerste op meer schaduwrijke plaatsen voorkomt, Wijfjesvaren, Mannetjesvaren, Eikvaren (groeide ook op een omgevallen boomstam), Tongvaren (mooie nieuwe vindplaats langsheen de gracht), Muur- en Steenbreekvaren (in de oude voegen van het hoofdfront en de Sartabarak). Als je dan nog weet dat zowel Adelaarsvaren en de erg zeldzame Zwartsteelvaren op het Fort voorkomt dan kan je alleen maar beamen dat Fort 7 een erg interessant terrein is op dit vlak. Ben er zeker van dat de deelnemers van deze avondwandeling erg genoten hebben getuige het levendige debat.

heeft, is het Viersels gebroekt, zoals de naam laat vermoeden, een drassig, nat gebied tussen de dorpskern van Viersel en het Netekanaal. De wakkere wandelaar onder ons merkt de Huiszwaluw op die dicht bij de kerk nestelt. Wat vanaf het begin al opvalt, is het open landschap dat erg kenmerkend is voor dit gebied. Weiden, sommige stukken nog landbouwgebied, worden afgewisseld met ruigtes en beemden. Vrijwel onmiddellijk zien we Kievit en talrijke Boerenzwaluwen laag over de weiden scheren. De roep van de Koekoek vergezelt ons. Langs de weiderand bloeit talrijk en weelderig Valeriaan. Hier en daar staat reeds Moerasspirea in bloei. Rudy merkt al gauw dat hij te maken heeft met een zeer enthousiaste groep natuurliefhebbers.

Een Brandnetel met schuimcicade wordt onderzocht, de cicade weet zich echter goed te verschansen. De Holpijp, een lid van de paardenstaartenfamilie, met een holle (hoe kan het ook anders) stengel, wordt getoond en we horen en zien de eerste Grasmus van de morgen. We volgen de Molenbeek, één van de beken die door het gebied lopen. Rudy toont ons het eerder zeldzame Poelruit. Langs de oevers zien we Gele waterkers, een plant die we verderop ook midden in de beek zien staan. Rivierdonderpad en Kleine modderkruiper zijn veel voorkomend in de Molenbeek. Verschillende percelen in het gebied zijn nog in privé bezit. De stukken werden aangekocht in de jaren '50 wanneer hooi, door de opkomst van maïs, minderde in waarde. Naast weekendverblijven werden ze gebruikt als stort of als 'populierakkers'. Stilaan probeert Natuurpunt de gronden aan te kopen om ze terug in natuurlijke staat te brengen. Verderop komen we aan

een gebied waar meer kwelwater is. Kwelwater betekent rijker aan mineralen en een andere begroeiing. Hier worden speciale inspanningen gedaan om Moeraskartelblad, lid van de bremraapfamilie, in stand te houden. Afvloeigrachtjes worden open gehouden om te vermijden dat het water te lang blijft staan en de grond zou verzuren. Het zaad van het Moeraskartelblad is slechts 1 jaar kiemkrachtig. Een voorzichtig maaibeheer is dus nodig wil men elk jaar nieuwe

bloemen hebben. Het Moeraskartelblad is een halfparasiet. Het profiteert van het bladgroen van de grassen waartussen het groeit. De wortels zitten verstrengeld. Op die manier kan het kartelblad sapstroom van de grassen aftappen. Men ziet dan ook dat het gras minder hoog groeit op de plaatsen waar Moeraskartelblad groeit. Op die manier verzekert het Moeraskartelblad zich van de beste plaats. Een andere doelsoort is de Moerassprinkhaan. Men herkent hem duidelijk aan de oranje en gele dijen.

Een Groene specht scheert laag over. De opmerkelijke deelnemers melden het bijna in koor. We horen Kleine karekiet, Bosrietzanger en zien verscheidene Blauwe reigers. Op Brandnetels zitten talrijke rupsen van de Dagpauwoog. Hier ook treffen we plaatsen waar Japanse duizendknoop zijn opmars maakt. Een andere exoot is het Kaaps springzaad dat in augustus een oranje kleurig tapijt tovert naast de Reuzen balsemien waar het verwant aan is.

We komen aan de Nijlensesteenweg waar verschillende beken samenvloeien in de Tappelbeek. Hier komen we aan een gedeelte waar recent grote beheerwerken met steun van de Europese gemeenschap werden uitgevoerd. Een dichtgeslibde oude arm van de Klein Beek werd opnieuw aangetakt. Men plaatste een manuele draaisluis die het waterpeil kan regelen zodat er optimale zones van water naar land gecreëerd werden. Deze werken zorgen er mee voor dat bij overvloedige regenval de bewoning gevrijwaard blijven van natte kelders en overstromingen. Langs de kant zien we verschillende Weidebeekjuffers. Een Aalscholver vliegt over. In de Zwarte els horen we een Zanglijster.

Op een aangekocht perceel met een hoefijzervormige vijver, heeft men de helft van de vijver als vispaaiplaats behouden. De oevers werden afgeschuind en men hoopt er waadvogels aan te trekken. De visvijver werd opnieuw verbonden met de Klein Beek. De houten sluis laat echter teveel water doorsijpelen en er wordt een oplossing gezocht. We lopen nu langs de Klein Beek verder. Ze meandert door de weide met grote plekken Watermunt langs de oevers. Er groeit Moerasandoorn. De Gele plomp staat in bloei. We zien een Sabelsprinkhaan langs de oever.

Het gebied heeft een wel zeer aparte nieuwe beheerder: de Bever. We zien knaagsporen van het dier aan één van de

Viersels gebroekt zo 29/05/2011

**Gids: Rudy Van Cleuvenbergen
Leiding: Tuur Wuyts
Verslag: Luce Vos**

Onder een eerder dreigende morgenlucht komen we samen aan de kerk van Viersel waar Rudy ons opwacht voor een tocht door het Viersels gebroekt. Als onderdeel van de grotere Netevallei waar Natuurpunt meerdere gebieden in beheer

wilgen langs de Klein Beek. De Bever werd al enkele jaren gesignaleerd in de

Netevallei: een hoopvol signaal.

Hoewel sommigen ongerust zijn, zal deze Bever geen bedreiging vormen voor de waterhuishouding in het gebied. Verder op de wandeling worden we overvloedig verwend bij het spotten van gevleugelde vrienden. Tot groot plezier van de deelnemers zien we van zeer dichtbij Grasmus en Blauwborst. Regelmatig zitten ze op de weidepaaltjes. Ze vliegen af en aan met voedsel voor de jongen in een nest dichtbij. Tuinfluiter, Bosrietzanger en Tjiftjaf strijden om onze aandacht. Ook Roodborsttapuit kunnen we meermaals prachtig bewonderen. Je weet soms niet waar eerst te luisteren. Regelmatig horen we de Kleine karekiet. Zien doen we hem echter niet. Scholeksters vliegen op. Mijn medewandelaars blijken allen zeer onderlegd in het herkennen van vogels. Wanneer iemand zegt: "Daar, een Krakeend", denk ik, 'crack'-eend? Je hebt hier echter geen genotsmiddelen nodig om high te geraken, je komt sowieso in gelukkige sferen bij het ervaren van zoveel prachtige natuur. Een mooi gebied, prachtig gegidst door Rudy. Een aanrader!

Wandeling Noordelijk Eiland,

zo 05/06/2011 - 6 dlnm

Gids: Tuur Wuyts

Leiding: Wim Vandeweyer

Verslag: Tuur Wuyts

De weersvoorspellingen waren niet zo gunstig en 's morgens viel er een malse regen vandaar wellicht de geringe opkomst. De tocht zelf verliep echter in ideale omstandigheden en er was weer heel wat te zien. Op de plas tegenover de aanlegsteiger, Bergeend met jongen,

Krakeend, Dodaars en Kievit. Iets verder vloog een Lepelaar over, richting Schelde.

Op de verschillende plassen was het waterpeil erg gezakt zodat er grote delen droog gevallen waren. Tureluurs, Kleine plevier en Kievit zochten dan ook ijverig in het slik naar iets eetbaars. De meeste mannetjes eenden waren een groot deel van hun prachtkleed kwijt zoals, Wilde eend en Slobeend, uitgezonderd de Tafelend. Een overvliegende Slechtvalk verraste ons allen. In het riet zong Kleine karekiet en Rietgors. Boven de grote plas vlogen 2 Visdiefjes, 2 Zwarte sterns en talloze Oeverzwaluwen over en weer. Ook naar planten werd

gekeken want op twee plaatsen bloeiden volop orchideeën.

Vermoedelijk waren het Bosorchissen want de groeiplaats bevond zich in het omheinde gedeelte. Mooi stonden ook de Engelwortels te bloeien maar wegens het overtrokken weer waren de minuscule bloempjes van het Rood guichelheil gesloten. De grasvlakten lagen er verdord bij wegens het aanhoudend warme en droge weer van de voorbije weken. Omdat we 10-tal minuten moesten wachten op het veer van 12 u keken we nog wat rond aan de eerste plas en tot onze verbazing konden we aan de rand van de plas de os zien rondstruinen tussen de begroeiing!

We hadden intussen 49 vogelsoorten gezien of gehoord. Onze wandeling was dus zeker geslaagd!

Wandeling in Zevenbergen Ranst,

zo 19/06/2011 - 14 dlnm

Gids: Luce Vos

Leiding: Lucy de Nave

Verslag: Tuur Wuyts

Rond 9.00 u verzamelden een groepje NP-ers aan de ingang van het bos voor een ontspannende wandeling. Vooral de planten zouden aan bod komen want het hoogtepunt van de vogelzang is reeds voorbij. Het beschermd deel van het bos is zowat 31 ha groot en wordt beheerd door vrijwilligers van NP. Het is vooral een loofbos met nog enkele dreven beplant met Fijnspar. Deze niet autochtone boomsoort wordt echter behouden ter wille van de Goudhaan die hierin graag nestelt. Luce leidde ons naar een verborgen plekje waar verschillende exemplaren Eenbes gegroepeerd staan. Het is een lelieachtige

die alleen voorkomt in oude rijpe bossen. Het is dan ook een van de soorten die men koestert. Na dit bosgedeelte bezochten de hoefijzervormige vlasput waar Philippe en Jo (2 natuurgidsen) met netjes, emmertjes en plastic schalen reeds een en ander geschept hadden uit deze rijk begroeide plas. In en rond het water groeit Waterviolier, Drijvend fonteinkruid, maar de meest in het oog springende plant is wel het Watertorkruid met stengels die onderaan armdik zijn! En nu aan de slag met zoekkaart en vergrootglas om de waterstalen te bemonsteren.

We vonden Tiendoornige stekelbaars, Waterpissebedden, libellenlarven, kokerjuffers, Posthoorn- en Poelslak, Gewoon bootsmannetje enz. Een boeiend boekje hierover is "Venen, Plassen en Poelen" - flora en fauna van Wolfgang Engelhardt. Daarna loodste Luce ons mee naar de Merrebeek waar heel wat interessante planten stonden zoals Egelskop (spec.), Grote wederik, Moerasspirea, Kattenstaart en Watereppe, Moeraswalstro, Echte valeriaan. Nu terug richting vertrekplaats. Hier en daar werd nog uitleg gegeven o.a. bij de Trosvlier (vroeger ook Bergvlier genoemd). Deze vliersoort heeft bruin merg in de takken. Het was een aangename tocht in een merkwaardig bos en omringd met mooi weiland. Het gezelschap gaf Luce, Philippe en Jo dan ook een welgemeend applaus.

Vlinder- en libellenwandeling op het Schoonselhof,

zo 26/06/2011 - 39 dlnm

Gids: Toon Verbruggen

Leiding: Tuur Wuyts

Verslag: Jef Vervoort

Met enige vertraging (de gids die toevallig het dichtst bij het Schoonselhof woonde liet eventjes op zich wachten omwille van het zoeken naar één van zijn vele vlindergidsen), vatten we onder een eindelijk verschijnende blauwe hemel de wandeling aan. Na een theoretische inleiding over de indeling van de vlinders, bereikten we een eerste interessante weide waar we onmiddellijk volgende soorten konden bewonderen: Bruin zandoojje, Klein koolwitje, Klein geaderd witje en last but not least een Groot koolwitje (een nieuwe soort voor de gids voor dit gebied). Een paar Zomereikenbomen werden van kruin tot teen afgespeurd op zoek naar Eikenpage. Zonder succes echter. Op het einde van de wandeling, passeren we hier terug en dan zullen we wel prijs hebben,

zei Toon (we zouden hem straks aan zijn woorden herinneren!). Iets verder zagen we een Boomblauwtje in de vlucht ons passeren. Een prachtige rups (die niet op naam kon gebracht worden) onder de

16 deelnemers bedankten Toon voor zijn interessante uitleg (en vangsten) van de verschillende vlinders.

Gewone oeverlibel

schors van een boom werd door één van de kinderen opgemerkt. Langs een gracht vloog een grote Keizerslibel steeds heen en weer. De vijver voor het centrale gebouw gaf ons dan weer een Azuurwaterjuffer, Lantaarntje en Oeverlibel. Enkele gewone padjes werden eveneens door kinderen opgemerkt. Drie Roodwangschildpadden lagen te zonnen op een uitstekende tak boven het wateroppervlak (tot frustratie van onze gids die zijn katapult vergeten was). Op de vraag of vlinders het goed doen antwoordde onze gids met een anekdote. De kleine IJsvogelvlinder zou het de laatste tijd goed doen, maar dit zou eerder te wijten zijn aan het stijgende aantal waarnemers. Aan een volgende wei konden we ook enkele nachtvlinders bewonderen zoals een Grasmotje en een Hageheld. Een bloedrode Heidelibel kon ook nog gedetermineerd worden. Tuur had nog een cocon bij van de Sint-Jacobsvlinder. Tot grote vreugde van de zoon van Toon. Op een andere plas konden we mooi een Keizerslibel gadeslaan die bezig was met eierafzetting. Ook een Kleine vuurvvlinder kon nog gevangen worden. Juist voor we terug aan ons vertrekpunt waren, passeerden we terug onze Zomereik. En het onwaarschijnlijke gebeurde. Toon kon met zijn (lange) bamboestok een Eikenpage vangen. Van een kers op de taart gesproken. De nog

**Orchideeën en warmteflora
in de Viroinvallei,
zo 03/07/2011 - 21 dlmm
Gids en leiding: Hugo Waterschoot
Verslag: Marnix Lefranc**

Met 16 natuurpunters, netjes verdeeld over vier auto's vertrokken we omstreeks zeven uur op de Bist. We arriveerden nog ruim voor negen uur aan de kerk in Nismes waar we werden opgewacht door onze gids Hugo Waterschoot, zijn echtgenote en de ouders van Hugo. Van daar reden we met de wagen richting Dourbes voor een eerste wandeling op de Tienne aux Paquis. Alvorens onze wandeling aan te vatten gaf Hugo een korte uiteenzetting over de geologie van de streek. Vooral de aanwezigheid van kalk in de bodem zorgt ervoor dat de regio een buitengewoon rijke flora heeft. Nog maar net vertrokken en we zagen al heel wat grote Muggenorchissen maar ook andere specialiteiten van de streek zoals: Ruige weegbree, Buxus, Jeneverbes, Herfsttijlloos, Wat verderop komen we aan in een gebied, waar tot de tweede wereldoorlog de gronden in gebruik waren als gemeenschappelijke weiden. Daarna werden deze gronden niet meer

beweid en ontstond er een haagbeukenbos met een zeer goed ontwikkeld struiklaag uitsluitend bestaande uit buxus. De kruidlaag is slecht ontwikkeld en nagenoeg volledig afwezig. Gelukkig zijn grote delen van dit bos nu gekapt om plaats te maken voor een rijke flora. Het lijstje met planten die we hier te zien krijgen is indrukwekkend, enkele namen: Betonie, Witte brunel, Echte gamander, Gamanderbremraap, Trosgamander, Kleine steentijm, Doornappel, Duifkruid, Knautia en Geel vingerhoedskruid.

Ook de vlinders waren goed vertegenwoordigd met o.a. veel Dambordjes, Bruine zandoogjes, Grote parelmoervlinder en een tiental Koninginnepages. De Grote centaurie werd druk bezocht door Dambordjes en de Koninginnepages hadden een voorkeur voor Slangenkruid. Ook de Wilde marjolein was sterk in trek bij de vele vlinders die we te zien kregen. Op de achtergrond was de zang van de Geelgors nooit ver weg. Tegen de middag aten we hier onze boterhammen op met zicht op de Roche à Lomme en hadden we ook een goed zicht op het dorp van Nismes. Na de middag trokken we terug naar de auto's en onderweg genoten we nog met volle teugen van de weelderige natuur.

Voor de tweede wandeling vertrokken we vanuit het centrum van Nismes doorheen Les Abannets en Fondry des chiens. In het dorp hadden we even aandacht voor de varens die we op een oude muur aantreffen: Muurvaren en Steenbreekvaren. Eens in Les Abannets werden we weer getraakteerd op een rijke flora met talrijke vlinders. Hier zagen we ook een inzakking van de grond ontstaan door erosie van de onderliggende kalklagen. Als door insijpeling van water onderliggende kalklagen weg eroderen dan kan de bovenste laag instorten. Zo'n verzakking wordt een doline genoemd. Heel wat planten van de Tienne aux Paquis krijgen we hier ook te zien maar dan aangevuld met o.a. Rode kamperfoelie en Blauw guichelgeil. Van op een nog rechtopstaande dode boomstronk laat de Boompieper van zich horen. Hier zien we ook een paar Luzernevlinders door het gebied fladderen. Aan een bosrand is het volle aandacht voor de Keizersmantel. Onze wandeling gaat verder door een bos waar we de Kleine ijsvogelvlinder te zien krijgen en planten zoals Eenbes (uitgebloeid en met bes, mooi!), Zwarte rapunzel, Heksenkruid, Ruig hertshooi en Tongvaren. Net voor we aankomen aan de Fondry des chiens zien we ook

nog het Prachtklokje. Ook de Fondry des chiens is een gebied waar de plantenliefhebber ruim aan zijn trekken komt. Hier zien we om af te ronden nog Melige toorts, Bruinrode wespenorchis en Smalslippige wespenorchis. Na zo'n goed gevulde dag besloten de meesten nog iets te gaan eten in een plaatselijk restaurant. Hier konden we nog gezellig napraten. Uiteraard veel dank aan onze gids Hugo!

De Zegge,
zo 10/07/2011 - 30 dlnm
Gids: Marcel Verbruggen
Leiding: Lucy de Nave
Verslag: Erwin Van der Weyden

Typisch voor natuureservaten is dat ze graag uitpakken met een uitzonderlijk iets, zoals enigste vindplaats, broedplaats, grootste concentratie van.....voor De Zegge geldt dat niet in het minst en onze gids, Marcel Verbruggen verwelkomde ons in het eerste, door de overheid, in Vlaanderen aangekochte natuureservaat (dat was in 1952). «Hoe, wat, en Het Zwin dan?» Dat is het eerste natuurgebied in België (ook in 1952) maar dat was in particuliere handen, da's dus iets anders Marcel Verbruggen liep er eigenlijk al van vóór de erkenning van het gebied rond en is er conservator sinds 1961. De geschiedenis van het gebied kent hij dan ook als geen ander en hij pakt er graag mee uit, doorspekt met anekdotes. Het moet gezegd, het is ronduit verbazend hoe scherp zijn geheugen nog is op z'n +/- 85ste. Misschien heeft u hem het afgelopen jaar te gast gezien in het TV1-programma «de jaren stillekes», dan begrijpt u ongetwijfeld wat ik bedoel. Tormentil, grote partijen Blauwe knoop, Grote Ratelaar, Veenpluis (uitgebloeid) en Waterviolier (ook uitgebloeid) genoten tussendoor ook onze aandacht. Het gebied is alom gekend en geroemd om z'n pracht, des te meer viel het mij op dat Marcel zei dat bij de onderhandelingen met de boeren eigenlijk niet altijd de interessantste delen konden worden bekomen. Het resultaat is vaak door het beheer van de waterhuishouding via de slenken, oftewel een min of meer «gemaakt» natuurgebied. Bekommerd om de dierengemeenschap als hij is, wandelt hij eigenlijk in concentrische cirkels rond het domein. Op deze wijze hoopt hij de verontruste dieren niet uit het natuurgebied te verjagen, maar dieper in het gebied te «drijven».

Voor de Spottvogel en de Sprinkhaanzanger zal dat niet veel uitgemaakt hebben, die verscholen zich te hard zodat ze enkel te horen waren. Verder noteerde ik nog Pijptorkruid, Ronde Zonnedaauw, Blauw Glikkruid, Wilde Bertram en Blaasjeskruid in bloei. Dat laatste kreeg met lichte aarzeling het predikaat «Loos». Van het uiterst zeldzame Waterlepelje wist Marcel te vertellen dat ze van de «Cercle Botanique» enkel en alleen hiervoor naar Geel afzakten. Kennelijk gingen onze concentrische cirkels niet genoeg tot de kern van het gebied want het is ons ontgaan, maar we kruisten wel het pad met het Klimopklokje (enigste vindplaats in België, ontbrekend in Nederland), en het Geel Hauwmos zodat we toch een paar uitzonderlijke specialekes waar de Zegge om beroemd is konden bewonderen. Een halve dag was weer op een zinvolle manier wreed vlug voorbijgegaan, bedankt Lucy en Marcel.

het domein van Boechout heeft erg veel te bieden aan natuurwaarden. Vandaag dus opnieuw aandacht voor het belang van biodiversiteit op lokaal vlak 1 jaar na de hoogronkende verklaringen van Nagoya. En er is werk aan de winkel ook te Hove. Gerd duidde vooral op het belang van de afwisseling van natuurtypes in het gebied (natte broekbossen en drogere eiken-beukenbossen) voor de grote soortenrijkdom. Opmerkelijk is dat er de laatste jaren heel wat grote eiken afsterven in het bos om plaats te maken voor nieuwe opslag, maar daarbij (eerst, voor het volledig afsterven) heel wat mogelijkheden bieden voor spechten, vleermuizen en andere soorten. We konden trouwens vandaag de Zwarte specht mooi horen roepen en zagen bij de aanvang van de tocht nog 2 Haviken en op het einde een Zwartkopmeeuw. Ook Wim leverde een heel aantal weetjes aan m. b. t. dit interessante bos. Maar niet alles is rozengeur en maneschijn, ook

Biodiversiteitwandeling in Hove,
za 30/07/2011
Gids: Gerda De Gheselle
Leiding: Hugo Waeterschoot
Verslag: Hugo Waeterschoot

Ondanks dat deze tweede editie van de biodiversiteitsexcursie op zaterdag in het putje van het zomerreces was gepland, kwam er opnieuw veel volk opdagen voor dit gebied. Logisch, want het Uilenbos dat aansluit op

hier niet. Een interessante voedselarme rust- en voederweide voor het plaatselijke reëenbestand werd recentelijk ingezaaid met maïs ... en opnieuw zijn er vermoedens dat een buizerdnest werd uitgeschoten ... begrijpe wie begrijpen kan. We willen echter niet langs de zijlijn blijven staan en zijn allen overtuigd dat onze afdeling een belangrijke bijdrage kan leveren aan de uitwerking van het nieuwe beheerplan voor dit gebied in 2012. Gerd en Wim, onze dank voor de fijne en interessante toelichtingen en voor wie het bezoek aan dit normaliter afgesloten gebied zou gemist hebben: er is een tweede zit voorzien op 16 oktober tijdens het bosweekend (zie kalender).

Fietstocht Rondje Pontje Noord-Beveland,
zo 31/07/2011 - 11 dlmm
Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Raymond Antheunis
Verslag: Jeanine De Greef

Derde keer goede keer. Na twee uitgestelde Rondje Pontje genoten we dan eindelijk van een prachtig fietsweertje; geen wind en vooral in de namiddag zon. Klein gezellig groepje van 11 personen. Aangekomen in Wolphaartsdijk, stond de zeer vriendelijke bemanning van den boot 'de Hoop' ons al op te wachten. De overzet duurde zo'n 15 min. En dan weg met ons fietske, alles verliep vlotjes. Het was natuur en cultuur, daar had Luc goed voor gezorgd en prachtig uitgestippeld. Zeeland telde ooit 1500 vissersdorpjes, en is bij natuurliefhebbers bekend voor zijn planten en vogels. 117 kerkdorpen zijn er reeds verdwenen door overstromingen, ook in de Oosterschelde bij Noord-Beveland. In de kleine haven van Geersdijk was oma en opa met de kleinkinderen krabben aan het vangen met een oester aan een touwke. Toen ze zo'n 10 krabben hadden gevangen, was het krabbenkoers om ter snelst terug het water in. Reuze spannend voor die kindjes en grappig voor de fietsers van Natuurpunt. Aan de Goudplaat bij het Veerse meer hoorde we de Wielewaal verschillende maal roepen. Hij reageerde zelfs op de nabootsende geluiden die Luc produceerde. 2 Buizerds zaten vlakbij in een boom. Ze vlogen weg en zo konden we goed zien hoe groot die wel zijn. Na de boterhammetjes op het zonnige terras van De Kroon in Wissekerke, trokken we naar de inlaag Keihoopte. Vanuit de nieuwe kijkhut konden

we Grutto's, Kluten, Zwarte ruiters, Scholeksters, Oeverlopers, waarnemen. De laatste 10 jaar zijn er 153 verschillende vogelsoorten gezien. In de 's Gravenhoek inlaag zijn er in 1990 3 vogeleilanden aangelegd. Hier broeden jaarlijks zo'n 100-

150 Visdieven, Kokmeeuwen, Geoorde futen, en niet te vergeten Baardmannetjes. Wij hebben er veel Visdieven met jong gezien en de 3 soorten Futen, 2 Zwarte sterns en Lepelaars; zeer mooie eilandjes. Onderweg nog Torenvalk, Bruine kiekendief, Grote mantelmeeuw, Putters enz. Luc had tussendoor nog een verrassing in petto! Fruitpluk langs de Molenweg bij Colijnsplaat: pruimen, rode bessen, bramen, voor de rest waren we te vroeg of te laat. Vervolgens fietsen we naar het monument 'het wonder van de Colijnsplaat' met de naam "Houen jongens" van de beeldhouwer Jan Haas. Tijdens de watersnoodnacht op 3 februari 1953 probeerde een aantal mannen van Colijnsplaat de vloedplanken en steunbeer die door het hoge water dreigde te bezwijken tegen te houden. Een door de storm losgeslagen vrachtschip kwam als golfbreker voor de cupure terecht en behoevede zo Colijnsplaat voor een overstroming. Deze gebeurtenis staat bekend als het wonder van Colijnsplaat. Nadien stopten we bij de Nehalennia tempel: dit is een repro van een 2000 jaar oude Gallo-Romeinse tempel. De eerste overblijfselen waaronder stukken van altaren en beelden werden in 1970 opgegraven door een schipper. Onze volgende halte, het monument van de verdronken dorpen langs de Oosterscheldedijk bij de

Zeelandbrug; trappen met al de namen van de 117 verdronken dorpen. Dan verder gefietst onder de beroemde brug, we hadden nog een uurtje tijd om onze overzet te pakken.

Luc kon het toch niet laten om eventjes

op den dijk te gaan kijken of er niets speciaals zat.

En knal: de Luc zijne fietsband sprong stuk; gelukkig waren er 2 handige mannen bij Raymond en Guy. Isa had nog een nieuwe binnenband en de handige mannen hadden dat vlug opgelost.

We waren prima op tijd voor de overzet. Kortgene is een haven waar 850 boten kunnen liggen. In Wolphaartsdijk aangekomen hebben we nog gezellig iets gedronken en lekker gaan eten op het zonnige terras van de Boei. Het was werkelijk een zalige dag. De afwezigen hadden meer dan ongelijk. Bedankt Luc en Raymond.

Steltloperocht in Zeeland,
zo 07/08/2011 - 23 dlmm
Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Rudy Vansevenant
Verslag: Kris Vos

Met 23 verzamelen we onder de brug van de Boomse Steenweg op deze mooie, veelbelovende zondag. Het was even op de tanden bijten om uit bed te komen, maar verwachtingsvol luisteren we naar de inleiding die Luc ons geeft over de tocht die we vandaag zullen maken. Het belooft een rijke en afwisselende vogelkijkdag te worden in Noord-Beveland en langs de zuidkust van Schouwen.

Net als de zuidkust van Schouwen is de noordkant van Noord-Beveland diep getekend door de waterstaatsgeschiedenis in Nederland. Dijken, aanleg en verlies van inlagen, landinwaartse aanleg van nieuwe inlagen wisselen elkaar steeds af. Een aaneengesloten reeks inlagen zorgt voor een onregelmatige vorm van de kust. Inlagen zijn kleine, later gevormde polders, die achter de zeedijk liggen op plaatsen waar men een doorbraak vreesde. Landinwaarts werd op die plaatsen dan een "reservediijk" aangelegd, de inlaagdijk. Voor de aanleg van de reservediijk werd meestal grond uit de desbetreffende inlaag gebruikt, zodat een inlaag meestal laaggelegen is. Door de lage ligging van de inlagen varieert het huidige landschapbeeld van moerassig grasland of rietveld tot open water. Ideale plaatsen voor steltlopers en andere watervogels. Vanaf de omringende dijken zijn de inlagen goed te overzien. Onderweg naar Noord-Beveland verneem ik van Frans dat dit het eiland is om Kiekendieven te zien! En inderdaad, we zullen in de loop van de dag enkele prachtexemplaren kunnen bewonderen boven de rietvelden. Het is trouwens aangenaam vertoeven in de auto van Wim met de radio aan en af en toe samenzang met idoolallure. Aan de Wanteskuip bij Colijnsplaat is onze eerste stopplaats. Ik noteer: vrouwtje Bruine kiekendief, Putter, Gele kwik, eenden in rui, zoals Wintertaling en Slobeend, ook Nijlgans, en van de steltlopers, waarvoor we eigenlijk naar hier zijn gekomen, noteer ik Kempphaan, Kievit en juveniele Kleine plevier (poten zijn licht gekleurd!) In een volgend plasje hebben we Zwarte ruiter, een 10-tal waarvan er eentje nog pikzwart, en Watersnip. In de lucht: 2 vrouwtje Bruine kiek en 1 mannetje Bruine kiek, Torenvalk, Boerenzwaluw en Huiszwaluw...op een paaltje zit er een Fazant! De chauffeurs die de auto's gaan halen hebben nog Baardmannetjes gezien! We zitten net goed in de auto's of we krijgen een fikse bui op ons dak! Aan het Schor van Oesterput (het enige stukje schor met eb en vloed in Noord-Beveland) kijken we dus vanuit de auto's naar de Visdiefjes die op de paaltjes zitten. Als we aankomen aan het 'Bokkegat' schijnt de zon al weer! Het Bokkegat ligt ten oosten van Wissekerke en is ontstaan tijdens een dijkdoorbraak in 1682. Een derde deel van Noord-Beveland is toen tijdens een grote stormvloed onder water gelopen. Volgens overlevering is de naam Bokkegat te danken aan het feit, dat

er eens een bok met de stroom kwam meedrijven. Andere bronnen verhalen dat men hier iedere nacht een bok kon horen blaten. De bocht in de dijk herinnert nog altijd aan het dichten van het gat dat door de overstroming ontstond. Het natuurgebied is in ieder jaargetijde mooi om te zien en het is een geweldig wandelgebied. Meteen gaan onze specialisten op zoek naar de Temminck strandloper die hier is gesignaleerd. Een Temminck is lager van poten, z'n rug is grijs gestreept en hij 'sluip' eerder door het slijk dan een Kleine strandloper (Luc VS). En aldus komen ze tot het besluit hier: 1 Kleine strandloper en 1 Temminck strandloper, naast Witgatje, 2 Bosruiters, en de gebochelde Kemphanen. Buizerd, 4 Bruine kiekendieven, Witte kwik en de vele Spreeuwen trekken zich niets aan van de discussies tussen Luc, Walter, Vincent, Jef en Walter. Vanaf het infobord aan de Keihoogte inlage wandelen we naar de splinternieuwe kijkhut. Wie wat meer geschiedenis wil over deze inlagen kan terecht op:

http://www.geschiedeniszeeland.nl/themas/beschermendzeeland/inlagen_keihoogte/

De kijkhutten in Nederland zijn speciaal! Of de 'kijkgaten' staan te hoog voor ons, (zijn alle Nederlanders dan zo veel groter dan wij, Belgen?) of ze zijn gemaakt voor lilliputters. Van in de hut, met doorgezakte knieën en met kromme ruggen worden er steltlopers waargenomen: wel 10 Zwarte ruiter, 2 Rosse Grutto, gewone Grutto, Tureluur, Bontbekplevier, Kempphaan, Bosruiter (waarvan één juveniele! met gele poten) De niet-steltlopers worden niet vergeten: Tafeleend, Kuifeend, Dodaars, Slobeend, Meerkoet, Lepelaar. Knobbelzwaan (kan geen ander zijn, zegt Jef, want de andere zitten nog in het noorden!), Oeverzwaluw, Witte Kwik, en veel Scholeksters. Vorige week reden de deelnemers van Rondje Pontje hier in een zalig zonnetje, en zonder wind. Vandaag schijnt dat zonnetje ook wel, maar met een 'briesje' van zowat 5 Bf zou het vandaag andere koek zijn om hier met de fiets door de wind te klieven! Op naar Neeltje Jans! Dat is een tijdje geleden dat we deze kijkhut nog aangedaan hebben. We zien Aalscholver, een groepje Eidereenden die hier broeden, 2 Zilverplevier, nog mooi in zomerkleed, Rosse Grutto, Lepelaar, Regenwulp en een rondvliegend en fouragerend groepje Kneus. In 'de Olijke tapper' nemen we een aangename middagpauze. We gaan binnen

zitten want het 'stevig briesje' buiten doet ons verlangen naar een 'stil moment'. De soep en de biertjes en frisdranken smaken. Na het eten rijden we naar Koudekerke, in de buurt van de 'Plompe Toren', ons allen welbekend. Het gebied heet daar Schelphoek Van op de dijk zien we, richting zandbanken, zehonden liggen zonnen in twee groepjes, samen een 20-tal. In dit getijdengebied zouden volgens Luc ook enkele Eidereenden broeden. We zien Lepelaar, Kleine zilverreiger (8), 4 soorten meeuwen, Visdief, Scholekster, Wulp, Bontbek-en Zilverplevier, Groenpootruiter, Tureluur, Rosse grutto's (bek lichtjes opgewipt, knieën zitten dicht bij buik), Kluit. Jef Bafort ziet nog, vlak voordat we verder gaan, Grote Stern (met gele punt op de snavel).

De Prunjepolder Zuid en Weversinlaag toont ons naast Knobbelzwaan, 13 Lepelaars (ééntje heel mooi met gele lepel zoals het bij volwassen exemplaren hoort), Kievit, Bontbekplevier, ganzen (Grauwe en Brand~), Tureluur, 7 Kluten, Bonte strandloper, vooral Krombekstrandloper (is donkerder dan de anderen) en een juveniele Strandplevier ('klein bolleke' zegt Luc). Ook hier weer specialistenwerk, met de boeken erbij! Een mooi plaatje krijgen we wanneer Hilde in haar telescoop 4 op één rij krijgt: Krombek, Kanoet, Bontbek en Bonte strandloper. Diegenen die alleen een verrekijker hebben staan er soms wat verdwaasd bij. Maar we zouden geen natuurpunters zijn mochten we onder ons geen solidariteit mogen voelen en de telescoopeigenaars gunnen ons graag een blik door hun kijker, waarvoor dank. Dan volgen ten slotte nog de Zuidhoekinlagen met de Galgenpolder ten zuiden van Zierikzee. Hiervoor rijden we door een industriegebied, niet meteen het mooiste stukje van deze dag. Hier zien we Kieviten, Witgatjes (2) en Goudplevieren, die hadden we nog niet vandaag! Verder

van op de dijk nog 3 Kemphanen, 3 Lepelaars, 20 Kluten, 50 Tureluren, Slobeenden, Oeverlopers, 2 Groenpootruiters en nog wat... Bibberplevieren! Als de wind nog wat meer begint aan te wakkeren en het bijna 17u is vinden we allen dat het genoeg is geweest voor vandaag. "Op gebied van Steltlopertjes", zegt Rudy, "kunnen we niets meer extra zien, we hebben echt alles gezien!" Het is een Zeelandtocht geweest om 'u' tegen te zeggen, niet op gebied van grote 'aantallen', wel op gebied van 'aantal soorten'! Het tellen laat ik graag aan Luc over: 73 soorten. Rudy en Luc hebben voor ons weer de beste plaatsjes uitgezocht! Hiervoor onze welgemeende dank!

**Fietstocht Moervaart-Zuidlede
zo 21/8/2011 - 17 dlnm
Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Erwin Van der Weyden
Verslag: Elza Rovies**

Wie er op uit was zich goed te amuseren moest zondag mee met de fietstocht Moervaart-Zuidlede. De weersverwachtingen waren niet erg gunstig. Om 7.30 u 's morgens was de eerste onweersbui als in Borgerhout. Later bleek dat het zou meevallen. Geen druppel regen meer de ganse dag. Alleen heel warm. Toch iedereen aanwezig. Met het enthousiasme dat we kennen van de Luc vatten wij de tocht aan rond 10.30 u. Na het verlaten van de parking 1 van het

Provinciaal domein Puyenbroeck reden we richting Moervaart. Het was oppassen want de echte renners waren ook op pad. Aan de vaart richting Moerbeke. Eerste halte een historische brug uit 1ste wereldoorlog. Daarna stopten we bij de vroegere waterbekkens van de suikerfabriek in Moerbeke. De plassen waren spijtig genoeg gedempt, tot ergernis van een grote groep Grauwe en Canadese ganzen die er nog vertoeven. Het was ook de vindplaats van het Guichelheil. Verder langs de tiendeschuur (of wat er van overblijft) van de Abdij van Boudelo. Verwoest door de calvinisten. In dit gebouw betaalde men een deel van de opbrengst. Een vorm van winstbelasting. Oorspronkelijk bedroeg dit een tiende deel.. Veel zwaluwen en een koppel Geelgors. Volgens Luc nog het enige koppel in het Waasland. Rond 17 km zijn we aan een stiltegebied. We volgen het kanaal van Stekene langs het valleigebied "De Fondatie". Dit was een nat gebied dat door het aanleggen van rabatten

vruchtbaar is gemaakt. Rabatten zijn langwerpige ophogingen die gelegen zijn tussen greppels. De grond die uit de greppels afkomstig is wordt gebruikt om het rabat mee op te hogen. We zien de pompinstallatie om het debiet van het kanaal te regelen. Rond 21 km platte band. Erwin lost het vlug op. Intussen kijken wij in Zwaanaarde naar een mooi beeldje "De (laatste) Herder" genaamd. Voor onze boterhammen worden we verwacht in het "Veldcafé". Klein maar gezellig. Het was er wel heel druk. Barbecue met veel

volk. Lekker bier en veel plezier. Daarna ging het richting Eksaarde. De Kruiskapel of Verre Kapel werd gebouwd in 1632 op de plaats waar volgens de legende in 1317 twee miraculeuze kruisbeelden werd gevonden. De gemetselde put in de nabijheid van de Kruiskapel geeft de exacte plaats van de kruisen aan waar ze destijds door Boudewijn met de Negen Ponden werden opgegraven. De parochiekerk en de Kruiskapel zijn verbonden door de 14 statiekapelletjes van de kruisweg, die is 2 km lang en bestaat sinds 1878. Wij maken daar een halte en Luc neemt ons mee naar een oude eendenkooi. Een van de oudste en best beschreven van Vlaanderen. Blauwe reiger en Nijlgans aanwezig. Intussen horen we de Boomkruiper roepen en hoort Luc de Matkopmees, tegenwoordig een schaars vogeltje van vochtige gebieden. Daar krijgen we zicht op "De Linie" Oude vestingswal. Europese oorlog die van 1701 tot 1713 werd gevoerd met als inzet de opvolging van de kinderloos gestorven Karel II. Het is een mooi natuurgebied. We fietsen over de wal verder. Niet altijd gemakkelijk. Zeer smalle paadjes. Fietsen over de zuidledebrug richting Puyenbroeck. Pompstation. Langs boerderijen tot in de prachtige bloementuin van het domein. Het is lekker koel aan de fontein. Greet twijfelt of ze er helemaal zal in gaan. Maar neen het water is toch te diep. Gezien er geen onweer op komst is fietsen we verder. Het domein verlaten is niet altijd simpel, zeker als je onverwachts voor een gesloten poort staat. Zoeken maar!!! Via Bommel fietsen we naar Mendonk. Gezien het vele volk vinden we nergens plaats voor een drink. Dan maar terug langs de Moervaart naar de parking Puyenbroeck. We genieten van de mooie boten en het zalig landschap. Na 50 km hebben we wel dorst.

Gelukkig is er de cafetaria "De Vier Seizoenen". Allen daarheen. Het werd nog een zeer gezellig slot op het zonnig terras waar 13 deelnemers nog wat bleven napraten bij een etentje.

Zo eindigde deze knappe fietstocht met dank aan Luc voor al de deskundige uitleg en aan Erwin voor de prima begeleiding.

Foto's bij de verslagen:

Wim Vandeweyer, Luc Van Schoor, Eddie Schikd, Jeanine De Greef.

pagina 31: Tureluur © Rudy Vansevenant

in het vorige nummer van rAntGroen zag u ongetwijfeld de aankondiging voor de Natuurfotografie tentoonstelling.

Deze foto van Rudy (lid & gids van onze afdeling) was één van de geselecteerde werken.

Activiteitenkalender

Meer gedetailleerde informatie over de activiteiten vind je in de rubriek Agenda op pagina 4.

Activiteiten waar je op voorhand moet voor inschrijven zijn ***vet** gemarkeerd.

2 oktober: paddenstoelenwandeling Vrieselhof

***15 oktober: avondwandeling Edegemse Bergen**

16 oktober: wandelingen in het kader 'Week van het bos'

23 oktober: herstwandeling Zoniënwoud

***30 oktober: museum Plantin Moretus**

6 november: herstwandeling Schoonselhof

6 november: Pasar - ontdekkingsstocht Neerland

13 november: vogeltocht Linkeroever & Zeeuws Vlaanderen

20 november: ganzentocht - Land van Strijen & Korendijkse slikken

26 november: behaag - natuurlijk

3 december: werkdag op Fort 7

***10 december: Gent - 10 jaar Natuurpunt**

17 december: winteravond - Suriname

***21 december: winterzonnewende**

2 januari: Nieuwjaarswandeling op Fort 7

8 januari: vogelexcursie of jenevertocht

15 januari: winterwandeling op de Kalmthoutse Heide

22 januari: Anderstad

© René Heylen